T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

UYGULAMALI SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Antrenör Rol Modelliği ve Liderlik Özelliğinin Sporcular Üzerindeki Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

Yüksel AYDOĞAN

200017307

İstanbul, 2021

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

UYGULAMALI SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Antrenör Rol Modelliği ve Liderlik Özelliğinin Sporcular Üzerindeki Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

Yüksel AYDOĞAN

200017307

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa POYRAZ

İstanbul, 2021

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Yüksel AYDOĞAN

Özet

Spor, tüm çağlarda insanlık için önemli kazanımlar sağlayan sosyal bir olgudur. Günümüzde de özellikle gençler için bir çok toplumsal rolün yerine getirilmesinde etkili olan özelliklerin kazanılmasında, ruhsal ve fiziksel sağlık durumunun korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Antrenör spor eğitmeni olarak hem sporcu hem de eğitimci kimliği ile sporcuyu spor ile birleştiren bir köprü olarak düşünülmelidir. Bu nedenle antrenörlerin liderlik ve rol modellik özelliklerinin olumlu yönlü olmasının sporculara sunacağı katkılar ile olumsuz olmasının bireylere verebileceği zararlar dikkate alınarak antrenörlerin bu özelliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmada Kağıthane Gençlik ve Spor Kulübü (Kulüp)'ndeki 7-18 yaş arası 25 Karate sporcusunun velisi olan 13 katılımcı ile antrenörlerin liderlik ve rol modellik özelliklerinin durumları ve olumlu ise bu özelliklerin sporculara yönelik kazanımlarının neler olduğuna dair yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Veriler tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiş ve antrenörün liderlik ve rol modellik özelliklerinin nasıl tanımlandığı ve sporcuların antrenörlerin liderlik vasıfları ve rol modelliğinden nasıl etkilendiği temalarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre antrenörler; yönlendirici, disipline edici, değer veren, saygı duyulan, sevilen, farklı alanlarda donanımlı, mesleki başarısı yüksek eğitimciler ise lider olarak görülmektedir. İletişim yeteneği güçlü, hedef odaklı, vizyon paylaşan, mentörlük eden, mücadeleci ruhu olan antrenörler de rol model olarak görülmektedir. Antrenörlerin bu özelliklerinden sporcuların kazanımları ise Fiziksel ve Psikolojik Sağlık, Sosyalleşme, Bireysel Sorumluluk ve Toplumsal Farkındalık, Özgüven, Hedef Belirleme, Disiplin, Entellektüel Gelişim ve Okul Başarısı, Saygı, Sorun Çözme Becerisi, Günlük Yaşam Becerileri, Gerçek Hayat ile Teorik Öğrenimleri Birleştirebilme becerileridir.

Karatede antrenör eğitimlerinin geliştirilmesi "Seviye" anlamına gelen "Dan" ile ve antrenörün kademeler şeklindeki seviyesi ile belirlenmekte ve bu düzeyler antrenörün karate becerileri, eğitim düzeyi, eğitici yeteneği gibi becerilere göre ölçülmektedir. Antrenörlerin bu yeteneklerin yanı sıra sporcu olmalarından ve teknik eğitim vermelerinden kaynaklanan içkin bir liderlikleri vardır. Antrenörün bu özelliği olumlu yönde kullanarak iyi birer rol model olmaları sporun gelişimi için önemlidir. Sahayı ve gözlemden gelen verileri öne çıkarması bakımından bu araştırmanın, sporun ve antrenörün eğitimsel yanının anlaşılmasına katkıda bulunması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor Sosyolojisi, Spor Eğitimi, Liderlik, Rol Modellik, Eğitimde Rol Modellik, Antrenörün Rol Modelliği, Karate.

Abstract

In all ages throughout history, sports have had important social aspects. It would be fair to say that especially young people who are involved in some kind of sports imoprove physicially, psychologically and learn many social roles, rules and values through sports.

Coaches with their identities as sportspersons and instructors are like a bond between the athletes and the sport itself. For many athletes their coaches are more then instructors, they become like a leader and a mentor to them. Every word, action, value that the coach emphasize on will have an impact on the young athlete. Coaches should be very well aware of those responsabilities and should improve themselves keeping this important role in mind.

This research has been conducted in Kağıthane Gençlik ve Spor Kulübü (Kulüp)/ Kağıthane Youth and Sports Club with the participation of the parents of the kids age 7-18 who perform karate. The aim of the research is to try to undertand the positive/negative impacts as role models, if any, of the coach on the young athetes. The study has been carried out with the inductive qualitative study method. In this context, data collection was carried out by in-depth face-to-face interviews with a total of 13 parents. First, a data collection form was applied to participants with questions about their socio-demographic characteristics, then detailed questions have been asked about how they describe the leadership and the role modeling of the coach and how their are affected by it. Findings were interpreted by the qualitative descriptive analysis within the context of research questions and the results were discussed.

In this research results show us that coaches are seen as leaders have these qualities: guiding, respected, loved, admired, well equipped, disciplined people. Coaches who are seen as role models have strong communication skills, focused, visionnaries, mentor abilities, compassionate and dedicated. These qualities of the coaches give young athletes physical and psycological health, social abilities, discipline, responsabilities, confidence, target orientation, intellectual development, improvement in daily and academic skills, while as the ability of combining theoretical and practical knowledges.

In Karate the level of the insturctor is determined by “Dan” which is a Word that shows the abilities and skills of the instructor in karate, education and teaching performances. The coaches natural leadership tendencies should be improved in a positive way in order to inhance their role modeling on future generations. With this thesis a contribution to the field is aimed.

Key Words: Sports Sociology, Sports Education, Leadership, Role Modeling, Role Modeling in Education, Coach's Role Modeling, Karate.

Önsöz

Araştırmanın yürütüldüğü Kağıthane Gençlik ve Spor Kulübüne her sosyokültürel ve sosyoekonomik sınıftan insanlar gelebilmektedir (eğitimli, maddi refahı yüksek, dar gelirli). Kulübün iki şubesi bulunmakta ve lokasyonlarına göre birinde ağırlıklı dar gelirliler gelirken diğerine eğitimli ve maddi geliri yüksek aileler gelmektedir. Bununla beraber eğitimli aileler branştan ziyade antrenörün eğitim seviyesi, eğitme tarzı, genel kültürü ve entelektüel birikimine bakarak tercih etmektedirler.

Spor branşının seçilmesinde çevrenin etkisi ciddi bir etkendir. Genelde dar gelirli ailelerin yaşadığı bu bölgede ağırlıklı olarak futbol tercih edilmektedir. Futbolda profesyonel olma dolayısı ile sosyoekonomik düzeyin yükselme beklentisi aileleri de bu konuda cezbetmektedir. Ama malesef sonuçta çok büyük bir sporcu kitlesi değil profesyonellik amatör liglerde bile oynayamamaktadır. Karate branşının tercih edilmesi ise genelde ailelerin kendilerince çocukları üzerinde gördükleri eksikleri tamamlamak için olmaktadır. Çocuklardaki özgüven eksikliği, kendini koruyamama, obezite, asosyallik, aşırı hareketlilik, odaklanamama gibi sorunlar, aileleri karate sporuna yönlendirmektedir. Bireyin spora başlaması ile beraber Kulüpte uygulanan sosyal çalışmaları ve buna yönelik projeleri gördüklerinde daha uzun soluklu bir birlikteliği getiren adaptasyon hatta aidiyet oluşmakta ve kulübe gelen bireyler kendilerini rahatça ifade ettikleri bir alan olarak sporu görmeye başlamaktadırlar. Ailelerin çocuk merkezli hareket etmesi nedeniyle çocuğun antrenörü sevmesi ailelerin de antrenöre ve Kulübe aidiyet hissetmesini sağlamaktadır. Kulüpte yapılan farklı branşlar olsa da çalışma, karate branşında olan Antrenör, sporcu ve sporcu velileri ile yapılmıştır.

Karate branşına başlanırken kısmen de şiddet tercih ve talep edilen bir öğe iken içine girip belli bir eğitim aldıktan sonra şiddetten ne kadar uzak bir eğitim metodu olduğu görülmektedir. Bu farkındalık gelen birey ve ailesini uzun soluklu olarak Kulübün çalışmalarına adapte etmekte ve devamlılığı sağlamaktadır.

Türkiye şartlarında meslek olarak icra ettiğim Karate branşındaki antrenörlüğün özellikle çocuk yaştaki bireyler üzerindeki etkisinin çok değerli olduğunu fark ettim. Spor yapılan alanlarda, özellikle küçük yaştaki çocuklarda, öğrenilen davranışları ve antrenörlerin bıraktığı izleri gördüğümde spor eğitimine psikososyal açıdan yaklaşmanın gerekliliğini düşünerek hem spor eğitimi sürecine hem de kişisel olarak eğitim alanıma bu yaklaşımla yönelmeye karar verdim. Psikososyal yaklaşım, Freud'un yanında yetişen psikanalist Eric Ericson tarafından kuramsallaştırılmıştır. Bu yaklaşıma göre bireyin gelişiminde çevresel faktörlerde etkilidir. Çevreyle olan etkileşim ile bireyin gelişiminin yönü ve derecesinin belirlendiği ifade edilir

(Özdamar ve ark, 2016; 104). Bireyler, günlük yaşamlarındaki pratiklerin çeşitlenmesinin getirisi olarak bir gelişim ve oluşum sergilerler. Goffman'a göre günlük yaşamdaki pratiklerimiz rol, statü, imaj gibi semboller üzerinden bir sahnede gerçekleşir (Goffman, 2014; 234-237). Sahnedeki rollerimiz imaj ve statülerimizi ayrıca deneyimlerimizi farklılaştırır. Bu yaklaşımla bakıldığında antrenörlerin düşünce ve davranışlarının sporcuları hem yönlendirme (liderlik) hem de modelleme (rol modellik) özelliği göstermesi, sporcunun spor ve tüm hayat başarısında antrenörlerin rollerinin ne kadar büyük olduğunu gösterdiğini düşünmekteyim.

Antrenörlerin eğitimleri kademeli olarak geliştirilmekte olup birinci kademede üst kademe antrenör eşliğinde görev yapabilen yardımcı antrenör diğer dört aşamayı farklı grupların antrenman planlama, uygulama, değerlendirme, kariyer planlaması, analiz etme gibi üst derece yetileri kazanarak geliştirir. Bu kademelerin geliştirilmesi sırasında alınan eğitimler ve edinilen tecrübeler antrenörlerin liderlik ve rol modelliklerinde önemli katkılar oluşturur.[1]

Yaptığım bu çalışmada antrenörlerin liderlik kapasiteleri ve rol modelliklerinin yönü nasılsa sporcuların da (özellikle çocuk sporcuların) bütüncül başarılarının yönü de benzer olduğunu görerek, antrenörlere ve spor camiasına yönelik bazı öneriler için bir başlangıç niteliğinde öneriler sunabildiğimi umuyorum.

[1] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191214-2.htm

Teşekkür

Tez çalışmamda yönlendirmeleri ile çalışmama ışık tutan, tüm detayları ile ilgilenen, sık sık sorduğum sorulara cevap vererek tezimi tamamlamama destek olan Tez Danışmanım Sayın Mustafa POYRAZ'a, Karate branşının Türkiye'de yetişmiş, entelektüel birikimi ile bildiklerini geleceğe anlatma yolunda çaba gösteren, hayatını Karate-Do'nun öğretilerini yaşayarak, rol model vasfı ile öğretme çabasında olan Sayın Hakan ALPAY'a, tanıştığım günden bu yana yaptığım sportif alandaki sosyal çalışma ve projeleri dikkatle dinleyip takip eden, iltifat ederek bu çalışmaların sürdürülebilir hale gelmesi hususunda tavsiyeleri ve desteği olan, beni akademik alanda ilerlemem hususunda teşvik eden, destek olan, çok kıymetli Hocam Sayın Muhittin ADIGÜZEL'e, derslerindeki anlatım tarzı, biz öğrencilerine olan yaklaşım tarzı ve teşviki ile cesaretlendiren, benim için sosyoloji alanını ve çalışmalarını daha bir anlamlı kılan ve jüri heyetinde yer alan Sayın Mehmet Bedri MERMUTLU'ya, tez çalışmamı okuyup değerlendiren ve çok kıymetli katkılarda bulunan jüri heyetinde yer alan Sayın Ertan KARDEŞ'e, hayatımda bir çok dost ve arkadaşım var iken bunların görünmeyen tarafında olan, hep arkamda olup bana hep desteğini sunan can dostlarıma, tez sürecinde antrenörlüğünü yaptığım Kağıthane Gençlik ve Spor Kulübü'nde veliler olan katılımcılara ve her biri birbirinden kıymetli geleceğimiz olan sevgili sporcularıma bu zorlu süreçte bana olan desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Özet…… iii

Abstract……... v

Önsöz…… vii

Teşekkür…… ix

İÇİNDEKİLER…….. x

TABLO LİSTESİ…… xiii

1. GİRİŞ…….. 1
2. LİTERATÜR TARAMA…….……... 5

2.1. Spor Nedir?..... 5

2.1.1. Sporun Tanımı…….. 5

2.1.2. Sporun Tarihçesi……... 5

2.1.3. Spor Dalları……..… 6

2.1.4. Karate Do Felsefesi ve Çocuklara Kazandırdıkları ……..... 7

2.1.4.1 Do felsefesi ……..... 10

2.2. Spor ve Sosyoloji……..……..… 12

2.2.1. Spor Sosyolojisi Tanımı ……..… 12

2.2.2. Spor ve Sosyolojik Teoriler ……...… 13

2.2.3. Spor ve Toplum ile İlişkisi…….…….. 14

2.2.4. Spor ve Kültür…….…...… 15

2.3. Spor ve Eğitim……..…… 17

2.3.1. Eğitimin Tanımı…… 17

2.3.2. Öğrenme Teorileri……. 17

2.3.3. Spor Eğitimi…….. 18

2.4. Spor ve Rol Modellik……...… 19

2.4.1. Rol Model Tanımı……..….. 19

2.4.2. Eğitimde Rol Modellik…….. 20

2.4.3. Sporda Rol
Modellik…….. 21

2.5. Spor ve Liderlik…… 21

2.5.1. Liderlik Tanımı……..... 21

2.5.2. Liderlik Teorileri…… 23

2.5.3. Sporda Liderlik……..... 24

2.6. Karatede Liderlik, Rol Modellik ve Eğitim……..... 24

1. YÖNTEM…… 25

3.1. Spor Bilimlerinde Nitel Yaklaşım…… 25

3.1.1. Karatenin Kazanımlarını Nitel Yaklaşımla Değerlendirmek…… 25

3.2. Araştırma Sorusu……..... 26

3.3.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi…… 27

3.4. Mülakat Formu…….. 27

3.5. Veri Toplama ve Analiz……..... 28

3.6. Araştirma Etiği……..... 29

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları……. 30

4. BULGULAR VE TARTIŞMA…… 32
4.1. Liderlik Özellikleri ve Kulüpteki Antrenörlerin Liderlik Görünümleri…… 32
4.2. Antrenörlerin Rol Modelliği ve Kulüpteki Antrenörlerin Rol Model Alınması... 37
4.3. Lider/Rol Model Antrenör ve Sporcu İlişkileri İle Sporcu Kazanımları…….. 40

4.3.1. Fiziksel ve Psikolojik Sağlık……. 40

4.3.2. Sosyalleşme……... 41

4.3.3. Bireysel Sorumluluk ve Toplumsal Farkındalık……... 43

4.3.4. Özgüven…… 46

4.3.5. Hedef Belirleme…… 47

4.3.6. Disiplin……. 48

4.3.7. Entelektüel Gelişim ve Okul Başarısı……... 49

4.3.8. Saygı……. 51

4.3.9. Sorun Çözme Becerisi…….. 51

4.3.10. Günlük Yaşam Becerileri……..…. 52

4.3.11. Gerçek Hayat ile Teorik Öğrenimleri Birleştirebilme……..... 53

5. SONUÇ……... 55

6. KAYNAKLAR……... 57

7. EKLER…….…... 64

7.1. Ek-1: Karate ile İlgili Kavramlar…….…… 64

7.2. Ek-2: Görüşme Formu…… 66

7.3. Ek-3: Sporcu Grupları ve Düzeyleri…… 69

7.4. Ek-4: Katılımcı (Veli) Bilgileri……... 71

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Lisanslı Sporcu Sayısı……...8

Tablo 2: Kadın Sporcu Sayısı……..9

Tablo 3: Antrenör Sayısı……...10

1.GİRİŞ

Spor tanımlanması zor bir kavram olmakla beraber fiziksel ve ruhsal sağlığa katkı sağlayan fiziksel aktivitelerdir. Tarihte felsefik alt yapıları ile farklı gereklilikler ve kültürel anlayışlar nedeniyle farklı görünümler almış olan spor, günümüzde de toplumsal ve eğitim bilimi açısından değerlendirilmesi önemli olan bir alandır (Akkoyunlu, 1996; 204-205 ve Filiz, 2002; 80-81).

> *"Spor, toplum hayatına çok değişik yollardan girerek, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış ve her zaman toplumun ilgisini canlı tutmayı başarmış bir sosyal olgudur. Toplumun vazgeçilmez zevklerini, ihtiyaçlarını karşılayarak kendisine bağlayan spor, günümüz modern toplumlarında büyük bir sosyal kurum olduğunu kabul ettirerek, toplumu çok yakından ilgilendiren belli davranışlar, kurallar, inançlar ve simgeler geliştirmiştir." (Kılcıgil (1998)'den alıntıyla Yetim, 2000; 67).*

Kentsel yaşamın ortaya çıkardığı parçalanma halinin kaçınılmaz kıldığı bir toplumsal pratik olarak ele alınabilir spor. Eskiden spor günlük hayatın kendiliğinden pratiği içerisinde görünmez haldeyken bugün açık bir sosyalleşme alanı durumuna gelmiştir. Ve spor alanındaki yönlendirici aktörlerde haliyle öne çıkmışlardır.

Şehirleşme, modern hayatın getirdiği olanaklar ile beraber dezavantaj diyebileceğimiz hareket alanlarının kısıtlılığı belli dar alanlar içerisinde sürdürülen hayatların sosyolojik fiziksel ve psikolojik yansımaları toplumu arayışa yöneltmektedir. Artık toplumun ciddi bir kısmı obeziteye maruz kalıp buna çareler ararken sosyal olarak kendini ifade etme ortamlarının daralması psikolojik olarak da olumsuz yansımaları olmuştur. Bu minvalde spor bir can simidi misali topluma bu taleplerini karşılayabilecek ortamlar oluşturma zemini oluşturabilme kapasitesi ile gündemdeki yerini korumuştur. Spor çalışmalarının fiziksel başarıya odaklı çalışmaların dışına çıkarak fiziksel başarı odağının yanı sıra toplumu sosyal ve psikolojik alanda katkı yapmak konusunda yerini almıştır. Bunun yanı sıra fiziksel başarı içinde bireyin psikolojik ve sosyal yönünün güçlü olması ciddi bir rol üstlenmektedir. Birçok branşın kendine has özelliklerinin yanı sıra Karate branşının felsefesi hayata yönelik yaklaşımları bireyin kişisel gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu etkileşimin önünde rol model olan ve aynı zamanda liderlik özelliği ile pozisyon alan antrenör ciddi bir etkendir.

Spor eğitimi içeriği gereği teorik eğitimden farklı özellikler taşımaktadır. Tarihsel bağlamda varoluş yolu ve kemale erme aracı olarak kullanılan karate de spor dallarından biraz daha farklı bir konumda bulunmaktadır. Sporun özellikle de karatenin kazanımlarını elde edebilmenin belli

başlı kuralları vardır. Disiplin, sürekli gelişim, insani fikir ve hislerle donatılmış bir kişilik, geliştirilmiş refleksler ve buna bağlı olarak teyakkuzda bir zihin… Daha öğrencilikte başlayan kategorilerle sürekli bir eğitim, sınama ve iyileştirme amaçlanmaktadır. Karate öğrencisinin adım adım gösterdiği gelişim kemer renkleri ile belirlenir. Kemerler beyazdan başlayarak açık renkten koyuya doğru en alt düzeyden en üst düzeye doğru ilerler.

Karatenin kadim gelenekleri antrenörlerin gelişimi için belirli bir yönergeye sahiptir. Bir kişinin eğitmen eğitimi seviyesi olan "Dan" sınavlarına başlayabilmesi için öğrenci (Çıraklık) statüsünün en üst düzeyi olan siyah kemer olma zorunluluğu vardır. Bir çeşit antrenör icazeti olan siyah kemerin ve diğer kademe kemer renklerinin her birinde hem ahlaki hem de fiziki yeterlilikler aranmaktadır. Karate-DO disiplininde kuşak kavramı belirli dereceler belirtmektedir.

> "*Karate-DO'da kuşaklar olgunlaşma ve mükemmelleşmenin sembolüdür. Olgunlaşma sadece karate teknikleri açısından değil, fiziksel, zihinsel ve psikolojik değerler kazanmak bakımından değerlendirilir. Kuşaklar, 10 Kyu (temel) ve 10 Dan (olgunluk) olmak üzere 20 sınıftan oluşur. Ülkemizde Kyu imtihanları; beyaz kuşak 8. Kyu'dan siyah kusak 1.Dan'a kadar, Türkiye Karate Federasyonu Kuşak İmtihan Yönetmeliğine göre belirli aralıklarla, yeterlilik belgesine sahip antrenörler tarafından yapılır. Sivah kuşak Dan aşamaları da her yıl duzenli olarak Haziran ve Aralık ayı içinde Türkiye Karate Federasyonu'nun yetkili kurullarınca vapılmaktadır." (Alpay, 2013; 20).*

Dan eğitimleri acemilikten ustalığa ve antrenörlüğe doğru ilerlemenin eşiği olarak adlandırılabilir. Alpay'a göre

> *"Dan eğitimlerinin antrenörleri yetiştirmek amacıyla oluşturulan dereceleri vardır. sadece karate tekniklerinin uygulanmasında değil kişinin fiziksel, zihinsel ve karakter bakımından gelişmesini remz eder. Buradaki 'olgunlaşma', kişinin egosu ile mücadelesidir. Olgunun savaşçı yanı, sadece kendi içindeki egosu ile savaşıdır. Olgunluk, bir yaş sorunu veya sonucu değildir; anlayış ile gelir ve anlayış şefkat kazandırır. Olgunluk, öteki insanı öğrenmeye değer bir varlık olarak görebilmektir. Önyargılardan arınıp onu dinlemeye değer muhatap olarak kabul etmemiz gerekir. Mükemmelleşme, kişinin çevresindeki kişiler ve doğa ile olan ilişkisidir. Kendine, çevreye ve doğaya saygılı ve uyumlu olma hâlidir. Spordaki teknik çalışmalar, tekniklerin kişinin bedeni tarafından özümsenmesini ve kişinin kendini tanımasını sağlanmayı amaçlar. Dan eğitimlerinin her aşamasında eğitilerek, sabır ve iradeyle yetiştirilerek gelişen bir hak ediş biçimi vardır. Çalışan, çalışmalarında zihnini tamamen boşaltır ve kendisini yarattığı o boşluğa bırakır. 1920*

den itibaren "dan" ve kyu" sistemi de seviye tanımı için karatede kullanılmaya başladı" (Alpay, 2016; 32).

Bu sistem ile antrenörün sabırla çalışmayı devam ettirmesi gerekir. Böylece antrenör, siyah kemer ile zihnen, ahlaken ve fiziken kazandığı yönelimleri sürekli canlı tutmak ve geliştirmek zorunda kalır. Bu yönelimler ile antrenör ruh ve bedeni, ahlak ile gücü birleştirmeyi amaçlar. Tüm bu kurallar antrenörün kendisinin de daha önce geçtiği yollardan geçecek olan Karate öğrencilerine rol model olmasını sağlayabilir.

Ayrıca modern spor ve antrenör kavramı oluşmadan önce Karate do sanatının eğitimci yetiştirme metodu vardı ve bu öğreti aynı şekilde uygulanmaya devam etmektedir. Her siyah kemer ve dan sahibi olan antrenör olamaz bu konuda da rütbeler vardır:

Shihan; hocaların hocası Shi 4 demektir ve aynı zaman ölüm anlamına da gelmektedir bundan dolayı sayı sayarken shi yerine yon kelimesi kullanılmaktadır. Öte yanda Shihan 4 yönünü kuşatan her açıdan kendini yetiştirmiş ustaların ustası manasında kullanılmaktadır. Artık olayların sadece teknik boyutunda kalmayıp manevi boyutunda da en üst seviyede olan. Eğitmenliğin Nirvana'sı denilebilir.

Sensei; hoca bir dojoda (karate öğretilen okul) en üst seviyede olan öğreticidir. Bugün modern sporda antrenör dediğimiz seviyenin karşılığıdır.

Sempai; hocanın asistanı, hocanın öğrenciler içerisinden seviyesi, kabiliyeti ve becerisi doğrultusunda seçtiği ve kendisinden sonra eğitimde etkin olan kişi, yardımcı antrenör.

Rol modellik örnek kimliğin (kapsamı çok geniş) gözlenmesi ile doğru bilgi, tutum ve davranışı elde etmektir. Rol modellik eğitimde kullanılan önemli bir araç ve örtük bir kazanım olmakla beraber sporda (özelde karate) eğitimin temel kazanımlarından sayılabilir. Bir antrenörün model olup olmayacağı pratik içerisinde ve sosyalleşme sürecinde ortaya çıkar. Antrenörün bu kalitede olup olmadığını antrenör değil onun pratiği belirler. Araştırmanın amacı pratiğin incelenmesi neticesinde antrenörün bu rolü oynayıp oynamadığını ortaya koymaktır.

Antrenörlerin doğru bir rol model olabilmesi için kadim karate eğitim geleneğine hem ahlaken hem fiziken haiz olması ve tüm hayatına yerleştirmiş olması önemlidir. Ayrıca bu tamamlanmış hali başka birine aktarma gayretinin, fedakarlık ve çaba gösterme gibi karate bağlamında erdem sayılan özelliklerin de antrenörde var olması karate felsefesine göre gereklidir. Antrenörlerde liderlik özelliklerinin gelişmiş olması bu felsefeye uygun sporcular yetiştirebilmek için önemlidir. Örneğin, sporcunun tutum davranışlarının süreç içerisinde şekillenmesi ve

sporcunun kimliğine ulaşma konusunda davranış tarzını belirlemesi için antrenörün liderliği ile ilişkilendirilebilir.

Spor, günümüzdeki şartlarda, pandemi sırasındaki kısıtlanmış hayat düzeni nedeniyle toplum içinde farklı örnek alınabilecek şahsiyetlere ulaşım açısından da farklı bir önem kazanmıştır. İletişimin son derece kısıtlı ve kısır kaldığı bu dönemde, rol modellik ve liderlik özelliği olan bir antrenör ile iletişim kurabilmek çocuk yaştaki sporcular için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Antrenörün yaklaşımı ile sporcular, gelecek kaygısını daha az yaşadıkları, hedeflere odaklandıkları bir aktivite içinde kalabilmişlerdir.

Araştırma spor olarak karate branşı özelinde gerçekleştirilmiş, Karate do felsefesinin eğitime yönelik özelliklerinin de kısmen üzerinde durulmuştur. Bu görevi gerçekleştirme sürecinde sadece fiziki performans değil, motive etme, psikolojik olarak hazırlanma, özgüven oluşması, istikrar, mücadeleci olma gibi karakter oluşumu ile alakalı konularda da desteği söz konusudur. Antrenörlerin Karate felsefesine uygun rol modellikleri ve liderliklerinin spor eğitimi sürecindeki görünümleri nelerdir? Karate sporcularının Karate amaç ve felsefesine yönelik olumlu kazanımlarında antrenörün rol modelliği ve liderliği nasıl etkili olur? Bu araştırmada, sporcu için antrenörün rol modelliğinin ve lider özelliğinin önemi ve etkilerinin tanımlanması amaçlanmaktadır.

Spor kulüplerinin özerk yapısı kolay karar alabilmesi çabuk uygulamaya koyabilmesi bir taraftan kontrolsüz olduğunda dezavantaj gibi görünse de doğru eğitim almış ve doğru yönlendirmeler yapabilen antrenörlerin özellikle çocuk bireylerde kişiye özel ihtiyaçların tespit ederek çözüm oluşturabilmesi mümkün olacaktır. Bu araştırma spor kurumlarının, spor yöneticilerinin ve antrenörlerin spor eğitiminin etrafında ailelerin ve çocukların eğitim sürecinde destekleyici bir rol oynayabileceğini göstermesiyle saha çalışmalarına ve literatüre önemli bir katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMA

2.1. Spor Nedir?

2.1.1. Sporun Tanımı

Spor; Fransızca kökenli kişisel veya toplu oyunlar biçiminde yapılan genellikle yarışmaya yol açan bazı kurallara göre uygulanabilen beden hareketlerinin tümü olarak tanımlanan kelimenin kökeni "sporta" ifadesine dayanmaktadır (Dever, 2015; 18).

Sporun kapsamı ve işlevlerini; boş zamanı değerlendirme, ekip çalışma azmini güçlendirme, bireylere popüler kimlik kazandırma, pratik zekayı geliştirme, kazanma hırsını kamçılama, insanı düzenli, sistemli çalışmaya zorlama, kas kuvveti kazandırma, saldırganlık güdüsünü giderme, sağlıklı bir toplumsallaşma sağlama olarak saymak mümkündür (Dever, 2015; 19).

Sporun kaynağı harekettir. İlk çağlarda avlanma, düşmana karşı koyma, hasımla mücadele gibi hayatın zorunluluklarıyla başlayan bedensel hareketler, toplumlar zamanla daha yüksek bir kültür seviyesine erişince, bir senteze dayanmaya, vücudun belirli yönlerini geliştirmeyi hedefleyen hareketler olmaya başlamıştır. (Özer ve Çolakoğlu, 2017; 2).

2.1.2. Sporun Tarihçesi

Avcı toplayıcı topluluklardan itibaren spor yaşamın içinde daima bir yer tutmuştur. Sporun ayrı bir alan olarak ilk görünümleri MÖ 5000'li yıllarda eski Yunan medeniyetinde görülmekte. Savaşçı olan ve birbirleri ile sürekli savaşan bu toplum barış sağlayabilmek için bir takım girişimlerde bulunmuş ve sonunda "ilk Olimpiyat MÖ 776 yılında Yunanistan'ın Olimpos bölgesinde Isparta Kralı Likorgos'un önerisi ile yapılan şenlikler tarihteki ilk Olimpiyat oyunlarını temsil etmektedir". [2]

Sporun kökeni insanların hayatta kalması için geliştirilen becerilere dayanmakta diyebiliriz. Ticaret gelişmesi ve kültürel alışverişin artmasıyla spor Antik Helen medeniyetine de yayılmıştır. Spor bilgisinin edinilmesi ve dinsel uygulamaların sportif aktivitelere evrilmesi, ayrıca askeri eğitimler de Antik Olimpiyatların kökeni olarak görülebilir (İkibeş, 2020; 255).

MÖ.776 - MS.393 Antik Olimpiyat Oyunları yaklaşık 12 asır süren bu organizasyon başladığı yerde adam kayırma rüşvet alma gibi bir takım sebeplerin de sayıldığı bir dönemde I.

[2] https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/128/163/OlimpiyatOyunlarininTarihcesi

Theodosius tarafından durdurulmuştur. Günümüzde spor ayrıcalıklı sınıfların eğlence ve zaman geçirme durumu olarak dar bir alanda kalan aktiviteleri olarak tanımlanabilir. Boş zaman aktiviteleri "rekreasyon" kavramı ile tanımlanmaktadır. Rekreasyon, "1. İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler. 2. Bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme." şeklinde tanımlanmaktadır (Şentuna, 2019; 40). Boş zamanlar sosyolojisi kapsamında bir çok serbest zaman teorisi mevcuttur. Max Kaplan olumlu beklentilerle imkanlar doğrultusunda yapılan aktivitelerden bahsederken (Şentuna, 2019; 53-54) Veblen boş zaman aktivitelerini endüstri devriminin getirdiği çalışma düzeni ile ve sınıfsal olarak değerlendirir (Şentuna, 2019; 55). Bu kuramcıların ardından boş zaman aktivitesinin iş ile ilgili olması, özgürlük ile ilintisi, aktivite olarak tanımlanması vb. kavramlar üzerinden tartışıldığı farklı kuramlar da doğmuştur (Şentuna, 2019; 69-74). Sonuçta boş zaman aktiviteleri kentli, göreceli olarak ayrıcalıklı bir sınıfa hitap eden aktiviteler olarak görülebilir.

Bir taraftan da uluslararası kültür, politika, ekonomi gibi alanlara etki eden olimpiyatlar her yıl global düzeyde organizasyonlarla kutlanmaktadır. Olimpiyat yarışmaları ülkeler için politik kazanımlar, ekonomik getiriler ve diğer ülkelerle kültürel ilişkiler anlamına gelmektedir. Temel yaşamsal aktiviteler ve dinsel nedenlerle ortaya çıkan olimpiyatlar, sporun evrimine paralel olarak bugün sağlık, ekonomi, sosyoloji ve politika alanlarını etkileyen global bir etkinlik haline gelmiştir.

2.1.3. Spor Dalları

Sporun kökeni avcı toplayıcı toplumların günlük yaşam pratiklerine kadar dayanmakla birlikte modern spor yaklaşımını olimpiyatlara dayandırmak mümkündür. Çeşitli günlük yaşam gereklerinden doğan ve farklı kültürlerin ürünü olan pek çok modern spor alanından günümüzde bahsetmek mümkündür. Bu alanlar atletizm, basketbol, bisiklet, boks, eskrim, futbol, golf, hentbol, jimnastik, masa tenisi, tenis, voleybol, yüzme gibi araçlı-araçsız pek çok farklı spor dalından bahsetmek mümkündür. Bu spor dallarının yanı sıra doğa sporları ve geleneksel sporlardan da bahsetmek mümkündür. Türklerin geleneksel sporlarına atıcılık, binicilik, güreş, cirit gibi örnekler vermek mümkündür. Uzak doğu sporları olarak bilinen sporlar ise Jiu-Jitsu, Judo, Kung-fu, Wushu, Kick-Boks, Taekwando ve Karatedir. Karate diğer dövüş sporlarından şiddete ve zafere odaklı olmaması, kardeşlik ve centilmenlik için, tedbiren geliştirilmiş güç ve

kendini gerçekleştirme yolunda gerekli olan disiplinin sağlanması amaçlarını taşıyan uygulamaları ile ayrılır (Dever, 2015; 32-37).

2.1.4. Karate'nin Do Felsefesi ve Çocuklara Kazandırdıkları

Karate felsefesi diğer spor faaliyetlerinin felsefesi ile farklılıklar göstermektedir. Okuş'a göre 1936'lı yıllarda Karate mücadele sanatı yapanların gizli bir şekilde birbirlerine üstünlüklerini ispat etmek adına karşılaşmalar yaptığı bilinmektedir, fakat bu hal sakatlıklar ve yaralanmalar gibi bir takım problemleri beraberinde getirmektedir. Bu konuda kurallı olması gündeme gelmekte fakat bu konuda Funakoshi insanın kendi egosunu kontrol etmeyi öğretmeyi amaçlamıştır. Bu sistemin yarışmasının olması, yüksek ego getirebilir. Funakoshi karşı çıkmasına rağmen talepleri nezaketen geri çevirmez ve bir deneyelim der. Süreç düzenlenen 16 maddelik kurallar ile 1957 yılında düzenlenen ilk kurallı yarışmaya kadar sürer. (Okuş, 2013; 39).

Yarışması olan karate (sportif) belli kurallar ile uygulanır. Karatede rakip düşman olarak görülmez. Aksine gerçek düşmana hazırlayan kişidir. Yarışmalarda rakibe onur kırıcı davranılamaz, yan gözle bile bakılamaz. Temelde yarışma ve kazanma mantığına farklı bir bakış açısı getiren Karate, Uzak Doğu kültürünün dünyaya açıldığı kapılardan biridir.

Kara boş, *Te* el anlamında olup *Silahsız el* olarak bütünleştirilir *Kara* aynı zamanda sonu gözükmeyen boşluk olarak da ifade edilmektedir. İlk olarak, Çin'de *To* de, Çin eli olarak isimlendirilmiştir, daha sonra *Okinawa Te*, Okinawa eli, sonraki tarafında ise *karate jutsu* ifadesi kullanılmıştır.

El dünyanın pek çok kültüründe olduğu gibi uzak Asya kültüründe de üretmenin sembolüdür. Zıtlık karşılığı olarak, sıkılı yumruk gücün ve çatışmanın sembolü iken açık el üretkenliğin, erdemin, barışın ve dostluğun işareti olarak kabul edilir (Ying Yang örneği). En son şekillenmesi ve ifadesi ise "Silahsız boş el" manasındadır (Alpay, 2013; 10).

Geleneksel karatenin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. İlk kurallı karate karşılaşmaları Japon Karate Do Birliği (JKA) tarafından 1957 yılında gerçekleştirilmiştir. Avrupa'da Karate Birliği (UEK) Fransız Jack Delcourt öncülüğünde 7 Mayıs 1966 da düzenlenen organizasyon ile de ilk Avrupa Karate şampiyonası olarak tarihe geçti. Daha sonra Dünya Karate örgütü 1968 yılında Jack Delcourt tarafından kuruldu arkasından aynı yıl fesh edilerek daha kapsamlı Dünya Karate Birliği (WUKO) kuruldu. İlk Dünya Şampiyonası 33 ülkenin katılımı ile 12 Ekim 1970 te

Japonya'nın başkenti Tokyo'da yapıldı. O yıldan bu yana Dünya şampiyonları WKF tarafından düzenli olarak yapılmaktadır.

Türkiye'de Karate 1968 yılında Shihan Hakkı Koşar öncülüğünde başlamıştır. Karate do 1981 yılında Judo federasyonunun bünyesine alınmış ve faaliyetlerini sürdürmüş, 1990 yılında kendi federasyonunu kurmuş, Türkiye Karate Federasyonu olarak faaliyetlerine devam etmiştir. İlk Avrupa şampiyonluğu 1987 İlyas Gencer Fransa'da gençler kategorisinde yarışarak almış. Haldun Alagaş Macaristan ta dünya kupasında altın madalya aldı. Sonra İlk Dünya şampiyonluğu 1990 yılında yine Haldun Alagaş tarafından Meksikada büyükler kategorisinde alınmıştır. Türkiye Karate Federasyonuna bağlı olarak Karate yapan sporcuların sayısı tabloda görüldüğü gibi artış eğilimi içinde olarak devam etmekte ve yaygınlaşmaktadır.

Tablo 1: Lisanslı Sporcu Sayısı [3]

Türkiye şartlarına göre Karate yapan sporcu sayısı azımsanmayacak sayıdadır ve yıllar içinde artış eğilimi devam etmektedir. Türkiye'de lisanslı karate sporcu sayısı 2018 yılında 221,976 idi.

[3] http://karate.gov.tr/?s=istatistik

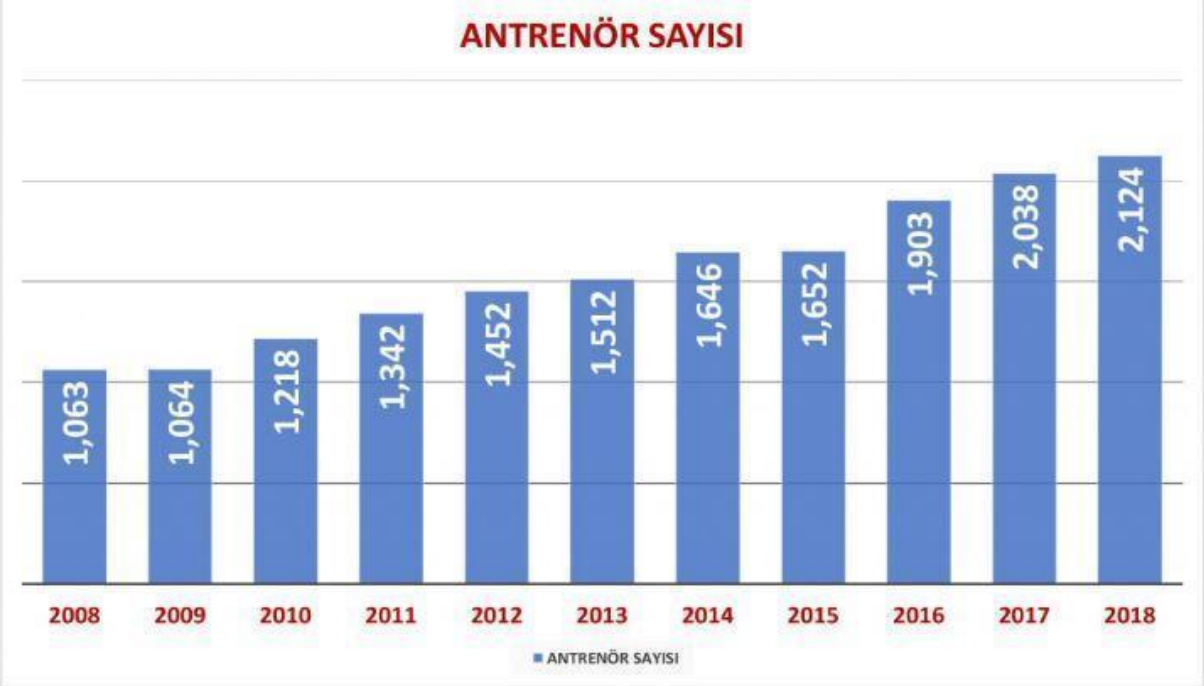
Tablo 2: Kadın Sporcu Sayısı [4]

Türkiye Karate federasyonuna bağlı Antrenör sayısı Lisanslı sporcularda olduğu gibi artış eğilimindedir. 2008 de 67,812 olan lisanslı sporcu sayısı 2018 de 221,976 olmuş yaklaşık 3.27 kat artmıştır. Antrenör sayısında ise 2008 de 1,063 iken 2018 de 2,124 olmuş buna göre 1.998 yani yaklaşık iki katına çıkmış Lisanslı sporcu artış eğilimine göre antrenör sayısında artışın daha az olduğu gözlemlenmektedir.

[4] http://karate.gov.tr/?s=istatistik

Tablo 3: Antrenör Sayısı [5]

2.1.4.1 Do felsefesi

Do felsefesi bir tür terbiye sistemidir. Bu felsefeye göre sanat, yol, silsile, yaşlıya ve doğaya saygı, küçüğe sevgi, iyilikseverlik, nezaket ve toplum içerisinde asil davranışlarda bulunmak önemli ahlaki gelişimlerdir. Karate üç öğe üzerine inşa edilir: Kihon-Kata-Kumite. Karate yumruğu sıkmak ile kılıcı çekmenin aynı anlam ifade ettiği silahsız mücadele sanatıdır. Esas olan yenmek değil yenilmemektir. Mücadele ederken her zaman barış gözetilmelidir.

"Bushido ise silahsız mücadele sanatlarında mücadele eden kişiden beklenen ve olması gereken sekiz aşamalı davranış biçimidir. Bu davranış biçimleri şunlardır:

- Ahlak
- Cesaret
- Doğruluk
- Etik
- Gurur
- Merhamet
- Sadakat

[5] http://karate.gov.tr/?s=istatistik

- Vicdan” (Alpay, 2016; 28).

Japon kültürünün ve Karate Do felsefesini ifade eden Karate-Do 20 Kural’ı şu şekildedir:

- Karate-Do nezaketle başlar
- Karate-Do sanatında ruh teknikten önce gelir
- Karate-Do Sadece dojo (Karate okulu) eğitimi değildir
- Felaket fakirlikten gelir
- İlk önce kendini sonra rakibini tanı
- Çalışan Adalet yolunda gitmelidir
- Eğitim hayat boyu sürer
- Düşüncelerinizi serbest bırakınız
- Yenmeniz gerektiğini değil yenilmemeniz gerektiğini düşünün
- İlk saldıran sen olma
- Rakibinizin kol ve bacaklarını Kılıç gibi düşün
- Her zaman bilinçli ol
- Yaptığınız her şeyin içine karate-do ekleyiniz
- Zafer zayıf noktaları güçlü noktalardan ayırt edebilme özelliğidir
- Ruhsal gelişme zirvedir teknik bilgiler zirveye ulaşma yoludur
- Bahçe duvarının içine giren başına geleceklere razı olur
- Karate-do Ateş üstünde kaynayan su gibidir ateşi söndürürsen soğur
- Hasmınıza göre hareket ediniz
- Başlangıçta “yoi” (Tetikte-doğal duruş) duruşu ileride doğal duruş olur
- Kata bir şeydir gerçek mücadele başka bir şey (Alpay, 2016; 94).

Karate felsefesi toplumsal yapıya getirmeyi istediği farklılıklarla dikkat çekmektedir. Geliştirmek ve yerleştirmek istediği moral kurallar nedeniyle sosyolojik ve pedagojik olarak incelenmeye açıktır. Toplumsal bir inşa oluşturma amacı güden Karate, eğitimi de belirli prensip ve yöntemlere dayandırarak yapar. Bu nedenle Sosyoloji ve Eğitim bilimleri açısından spor -özelde Karate- ilkelerini tartışmak önemlidir.

Karate-DO çocuklar için yetişkinlerden farklı kazanımlar da sağlamaktadır. Karate-DO disiplini sporcu çocuğun aldığı terbiye, saygı, sevgi ve geleneklere uygun değerleri pekiştirme ve geliştirme imkanı bulur. Karate-DO ortamı bireyin psikolojik ve kişilik gelişimine etki eder. Gelişim çağında olan çocuklar için de bu etkileşim daha önemli bir etki eder. Bu sosyal ve kültürel gelişime açık ortamlarda yer alan çocukların özgüvenleri de gelişir. Kişisel

deneyimlerin artmasıyla yaratıcılık, sorumluluk, yardımlaşma, işbirliği yapabilme gibi kişilik gelişimleri artar.

Karate-DO çalışmaları ile karmaşık hareketlerin algılanması ve fiziksel becerilerin geliştirilmesi çocukların fiziksel ve zihinsel koordinasyon ve algılarında önemli gelişimler sağlar. Sporcu çocuklar, "dikkat toplama ve sürdürme, inisiyatif alma, muhakeme gelişimi, enerji boşalımı, başarma güdüsü, ilgi ve yeteneklerine yönelik farkındalık geliştirme, zaman yönetimi ve sorumluluk gibi nitelikler kazanır" (Alpay, 2013; 12-13).

2.1. Spor ve Sosyoloji

2.2.1. Spor Sosyolojisi Tanımı

Anthony Giddens Sosyolojiyi "insanın toplum yaşamının, insan grupları ile toplumlarının bilimsel incelemesi" olarak görmektedir. Dünyayı anlamak için bilimsel bilginin kullanılmaya başlanmasıyla toplumun neden ve nasıl olduğu şekliyle var olduğunu anlamaya yönelik de bilimsel yaklaşımlar ortaya konmaya başlandı. (Giddens, 2008; 42)

Fransız düşünür Auguste Comte (1798-1857), toplumun doğa bilimleri gibi incelenebileceğini, neden-sonuç ilişkileri ve nesnel yasalar ile anlamlandırılabileceğini düşünmüş ve sosyoloji terimini ilk kullanan kişi olarak Sosyolojinin kurucusu sayılmıştır. Comte'ın oluşturduğu "Sosyolojiye yönelik pozitivist bir yaklaşım toplum hakkındaki bilginin gözlem, karşılaştırma ve deney yoluyla türetilecek kanıta dayanması gerektiğine inanır.". Comte'un toplum bilimi yaklaşımını tutarsız bulan Durkheim sosyolojiyi, "geleneksel felsefe sorunlarını, deneyci bir yolla ele alarak açıklığa kavuşturma da kullanılabilecek olan yeni bir bilim" olarak görüyordu. Toplumsal olguları bireylerin dışsal deneyimleri olarak algılayan Emile Durkheim bu olguların analiz edilmesi gerektiğini savunur. Bir diğer düşünür Karl Marx, toplumdaki sınıf çatışması ile toplumsal düzenin olduğunu düşünür ve toplumu sınıfsal ayrımlar ve çatışmalar ile tanımlar (Giddens, 2008; 44-53).

Böylece klasik dönem düşünürleri olarak Sosyolojiye yön veren bu 3 düşünürden sonra çağdaş dönem yaklaşımları giderek çeşitlenmiş ve bir çok düşünür farklı yaklaşımları savunup açıklamışlardır. Sosyolojik yaklaşımları temel olarak; İşlevselcilik, Simgesel Etkileşimcilik, Çatışmacı yaklaşım olarak tümevarımsal ya da tümden gelimsel perspektiften çeşitlenmektedir (Wallace ve Wolf, 2013; 24-40). Yaklaşımlar dışında sosyoloji konularına göre de aile, kültür,

eğitim, sağlık vb. pek çok farklı alana bölümlenmiştir. Elbette sporun toplumsal etkileşimlerini inceleyen alan da spor sosyolojisi olarak adlandırılmaktadır.

Spor Sosyolojisi ile ilgili 1960'larda ilk çalışmaların başladığı bilinmekte ve ilk akademik yayınlar 1980'lerde yayınlanmıştır. Sporun toplumsal etkileşimleri ile ilgili araştırmalar; boş zaman çalışmalarını, sporda kültürel, etnik, cinsiyet ve medya çalışmaları gibi disiplinler arası çalışmaları kapsamaktadır (Turkay, 2020; 55-56).

Sportif etkinlikler toplumsal ortamda gerçekleşir. Dever sporun dini ayin, savaş ve av gibi hayatta kalma gibi günlük yaşam pratiklerinden oyun ve yarışma gibi toplumsal etkinliklere ve günümüze kadar gelen olimpiyatlara dönüştüğünden bahsetmektedir (Dever, 2015; 22-31). Sporun tarihteki toplumsal görüngülerine Girit ve Yunan medeniyetlerinde rastlanıyor. Bu görüngülerde spor faaliyetlerinin rahatlama, oyun, beden ve ruh eğitimi gibi faktörlerle toplumsal yaşama aktarıldığını görülmektedir (Vahapoğlu Bindesen ve Bindesen, 2020; 4). Her spor kendine ait ayırt edici bir alt kültürdür. Her spor endine özgü değer, norm ve dil geliştirir (Tezcan, 1990; 617). Günümüzde spor; "ekonomi, politika, eğitim, boş zaman, uluslararası ilişkiler, propaganda, reklam, ırkçılık, şiddet, turizm, çevre, örgütler, kitleler, gençlik, kadın, engelliler, meslekleşme, iş bölümü gibi kavramlarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilen, kısacası birey- toplum ve uluslararası yelpaze" (Yetim, 2000; 64) içinde bir çok farklı amaç, fayda ve etkilere sahip kurumsal bir yapıya bürünmüş ve evrensel bir nitelik kazanmıştır. Böylece spor; ekonomi, eğitim, aile yapısı, siyaset gibi pek çok toplumsal alanı etkiler. Bunu da kültürel algı, yaşam tarzı, sağlık ve boş zaman değerlendirme gibi toplumsal algıları ve davranışları etkileme yoluyla dönüştürür.

2.2.2. Spor ve Sosyolojik Teoriler

Modern kavramı eskiden yeniye geçişi ifade eden, 17. ve 18. Yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanan bir kavramdır. Max Weber'e göre modernlik Doğulu toplumların Batılı olma gayretleri olarak ifade edilebilir (Kırılmaz ve Ayparçası, 2013; 33). Jürgen Habermas ise nesnel bilim, evrensel ahlak, hukuk ve sanat ile modernliği ilişkilendirir (Kırılmaz ve Ayparçası, 2013; 37). Giddens ise 17. Yüzyıldan bu yana Avrupa'dan dünyaya yayılan yaşam ve örgütlenme biçimleridir (Saygın, 2011; 70).

Modernite çağında sporun geleneksel çağlardan daha farklı bir yapıya büründüğü görülmektedir. Spor, tarihsel bağlamı içinde kardeşlik, dostluk, eğlence gibi faktörleri geliştirmeye yönelik işlevler görürken modern çağda ekonomik bir sektör görünümü

kazanmıştır (Durak, 2011; 43). David Harvey, modern toplumlarda oluşan tüketim kültürü anlayışının spor faaliyetlerine de yansıdığını belirtmektedir (Kırılmaz ve Ayparçası, 2016; 47). Böylece spor faaliyetlerinin toplumsal yaşam içinde tarihsel bir evrilme geçirdiğini söylemek mümkün olabilir. Bir felsefeye bağlı olarak yeterli olgunluğa ulaşmak için geçirilen talimler, güçlenme, sosyal ve ticari ilişkileri geliştirme aracı vb. aktivitelerden bir sektörel alana ve sosyoekonomik sınıfların katmanlarının belirleyicileri olarak boş zaman aktivitesi haline dönüştüğü görülmektedir.

Spor sosyolojisi ile ilgili temel teorileri kısaca işlemek gerekirse; İşlevselcilik, Çatışmacı yaklaşım, Etkileşimcilik teorilerinden bahsedilebilir. Spor açısından İşlevselcilik, tüm sosyal grupların spordan eşit şekilde yararlandığını varsayar ve sporun belirli grupları diğerlerine göre ayrıcalık veya dezavantajlı sosyal yapılar olduğunu kabul etmez. Son olarak, sporun toplum için olumlu sonuçlarını daha fazla vurgulamaktadır (Tezcan,1990; 56-57). Çatışma teorisyenleri sporu, ekonomik üstünlük ve genişlemeyi nasıl etkilediği açısından incelemektedir. Bu teorik durumu desteklemek için yapılan araştırmalar, sporun toplumdaki seçkin grupların gücünü ve ayrıcalığını sürdürmek için nasıl çalıştığı ile ilgilidir (Tezcan,1990; 56-57). Sporun fonksiyonel bir sistem olarak, organizasyon olarak ve etkileşim olarak sistemli, teorik bir bakış açısıyla incelenmesini sağlanmıştır (Tezcan, 1990; 58).

2.2.3. Spor ve Toplum İlişkisi

Sporun toplumsal görünümleri aidiyet duygusu, güç ilişkilerinin düzenlenmesi (Talimciler, 2010; 78-79), yaşam tarzının belirlenmesi gibi olaylardır. Farklı sosyal sınıfların farklı spor aktiviteleri üretmeleri ya da farklı spor dallarına ilgi duymaları da sporun toplumsal görünümlerine somut bir örnek olarak verilebilir.

Sporun toplumsal işlevleri ise duygusal boşalma, kimliğin teyidi, sosyal kontrol, sosyalleşme, değişim organı, kolektif bilinç ve başarı (Talimciler, 2010; 82) olarak sayılabilir. Bu açıdan bakıldığında sporun toplumsal düzenin sağlanmasında ve bireylerin sosyalizasyonlarındaki toplumsal rolü oldukça önemlidir. Ayrıca psikolojik olarak yeterlilik, kendine güven, başarı duygularını da geliştiren sporun sosyo-psikolojik açıdan da önemli bir yeri vardır.

Sporun sosyal ilişkileri geliştiren işlevleri toplumlar için önemli bir yer tutmaktadır. Spor toplumları bir arada tutan inanç, milliyetçilik, kültür, tarih gibi ortak çıkar ve amaçlardan biridir. Spor ortak heyecan ve amaçlarla birlik kurulmasına aracılık edebilmektedir. Spor, geçmişten günümüze ortak başarı, başarısızlık vb. durumların ortaya çıkmasında etkili bir

faktör olmuştur. Bununla beraber modern toplumlarda spor-toplum birlikteliğinin daha öncü bir rol oynadığı düşünülmektedir. Modern toplumlarda spor daha belirgin bir görünüm kazanmaktadır. Toplumsal birlikteliğin daha güçlü bir anahtarı olarak ortaya çıkmaktadır. Spor bireylerin kurallara uyan, disiplinli kimlikler olarak toplumsallaşmasını sağlayarak toplumsal düzene katkıda bulunur. Müsabakalar yoluyla farklı kültürlerden insanlarla tanışmanın bir yolu da olan spor kültürel alışveriş açısından da önemli rol oynar (Dever, 2015; 127-129). Sporda kazanılan uluslararası başarılar ulus toplumların başarıları olarak algılanmakta ve birlik beraberliği pekiştirici rol oynamaktadır. Naim Süleymanoğlu'nun 1988 Seul Olimpiyat şampiyonluğu, Türkiye A Milli Futbol Takımının 2002 Dünya Kupası üçüncülüğü gibi spor başarılarında Türkiye'deki şenliklerin ve tüm ülkenin birlik beraberlik içinde yaşadığı ortak duyguların sporun bütünleştirici etkisi üzerine verilecek çarpıcı örneklerdir (Dever, 2015; 122-125). Bu başarılar ülkelerin uluslararası platformdaki tanınırlığını arttırma açısından da önemlidir. Kültürel ve siyasal tanınırlık ise ekonomik anlamdaki kazanımlar demektir. Ayrıca spor sektörü de ülke ekonomilerine ve uluslararası ekonomiye katkı sunar (Terekli ve Çobanoğlu, 2018; 96-98).

2.2.4. Spor ve Kültür

Kültür insanın içine doğduğu toplumdaki tüm davranış ve kavrayışlarını kapsayan derin ve geniş bir içeriğe sahiptir. Bu konudaki literatür kültürün tanımının zor olduğunu ve pek çok farklı tanımının olduğunu belirtmektedir (Kaplan ve Akkaya, 2014; 116). Kültür pek çok alanı etkiler ve bunlardan etkilenir. Pierre Bourdieu kültürün etkileşimi ile ilgili toplumsal hiyerarşiye, hegemonik ilişkilere ve sınıf farklılıklarına odaklanarak toplumdaki iktidar ilişkileri üzerinden toplumsal yapıyı anlamaya çalışmıştır. Yapısal inşacı olarak adlandırılabilecek bu yaklaşımda kültüre yönelik pek çok kavram geliştirmiştir.

Bu kavramların başında Habitus kavramı gelir. Habitus, bireyin içine doğduğu kültür bütünüdür. Kültürün inançlar, gelir düzeyi, yaşam tarzı, yemek, görgü kuralları hatta spor gibi pek çok etkileşim alanı vardır. Bu etkileşimler neticesinde yaşam şartları gereği (ya da bundan bağımsız olarak) oluşan kültürel yapı Habitus olarak anlaşılabilir. Bourdieu sosyal yapı ile sosyal eylem arasındaki bağın bir takım edinilmiş düşünce, davranış ve beğeni kalıplarına sahip olduklarını ve bu kalıpların benimsenen ve kalıcı bir şekilde bireyin benliğinin ayrılmaz bir parçası olduğunu söyler (Yüksel, 2019; 503). Farklı toplumsal sınıfların farklı spor dallarına olan eğilimlerinden bahseden Bourdieu, bu farkların spor faaliyetine erişim maliyeti, uzun ve

kısa vadeli fiziksel ve sembolik faydası etkenleri nedeniyle oluştuğunu belirtmektedir. Örnek olarak boks, futbol, rugby veya vücut geliştirme sporcularının halk sınıflarına, tenis ve kayak sporcularının burjuvaziye, golf ve polo gibi sporlarla ilgilenen sporcuların büyük burjuvaziye ait sınıflardan olmalarını vermek mümkündür (Bourdieu'dan alıntıyla Bozlu, 2020; 22). Türkiye'de yapılan bir çalışmada sporcuların habituslarına göre spora bakış açıları değerlendirilmiş ve üst sınıfların yaşam biçimi haline gelen sporun alt sınıflar için araç olarak görüldüğü sonucuna erişilmiştir (Kaplan ve Akkaya, 2013; 156).

Bourdieu'nun diğer bir kavramı ise Alan'dır. Alan tüm toplumsal öğeleri kapsayan bir sistemdir. Alan kendi kurallarını belirler ve bu alanda olanlara dikte eder (Yüksel, 2019;503). Sermaye de Bourdieu'nun kavramlarından biridir. Sermaye aslen İktisat kavramlarındandır. Sermaye, ekonomik birikim ve işçi sınıf ile burjuvazi arasındaki farktan bahsederken ayırıcı özellik taşır (Yüksel, 2019; 504). Birikim kavramından yola çıkılarak oluşturulan kültürel ve sosyal sermaye ise toplumsal yaşama dair insanda var olan kazanımları ifade eder. Kültürel sermaye, ailenin statüsüne göre, dil, eğitim, beden algısı gibi pratikler ve bu pratiklere bağlı olarak ortaya çıkan ürünler ile mesleki statüler olarak örneklendirilebilir. Sosyal sermaye ise kişinin içinde bulunduğu toplumsal ortamdan kaynaklanan edinimlerini simgeler. Bir gruba olan aidiyetin getirileri ve sorumlulukları, ilişkiler ağı gibi ayrıcalık ve farklılıklar sosyal sermayenin elde edilmesinde önemlidir (Yüksel, 2019; 505).

Bourdieu Habitus, Alan ve Sermaye kavramlarına dair somut örnekler verirken sporun toplumsal görünümlerinden faydalanır. Bourdieu'nun, spor faaliyetleri üzerinde yaptığı ampirik araştırmalardan çıkardığı sonuç özetle şu şekildedir:

> *"Üst düzey yöneticiler ve serbest meslek sahipleri, okul müfredatlarının çocuklarının fiziksel gelişimine yeterince zaman ayırmadığını düşünmekte, düzenli olarak bir ya da birden fazla spor yapmakta ve tenis, binicilik, kayak, yüzme, jimnastik ve atletizm branşları ile ilgilenirken, işçiler ise, spor müsabakalarını televizyondan takip etmekte, çocuklarının şampiyon bir sporcu olmasını istemekte ve futbol branşı ile ilgilenmektedirler." (Yüksel, 2019; 506).*

Bu sonuca dayanarak spor faaliyetlerine yönelik ilginin ve çeşitlerine yönelik tercihlerin Habitus, Alan ve Sermaye ile farklı görünümler kazandığı söylenebilir. Bu yaklaşım araştırmamızın temelini oluşturmaktadır.

Medeni hal, yaş, cinsiyet, inanç, yaşam tarzı, ekonomik düzey ve bu düzeyin belirlediği şartlar (iş bulma ve eğitim alma kaygısı, sağlık kaygısı vb.) eğitim durumu, ailenin spora bakış açısı ve bunu etkileyen diğer sosyoekonomik ve sosyokültürel faktörler Bourdieu'ya göre Alan,

Habitus ve Sermaye kavramlarıyla ilişkilidir. Tüm bu farklılıklar spor yapma durumunu, sıklığını, nedenini, spor dalı tercihini, hangi spor aktivitelerinin takip edildiğinin gerekçeleri vb. spor ile ilgili tüm tercih, algı, beğeni, tutum ve davranışları etkilemektedir. Araştırma için taranan literatürde de çoğunlukla Bourdieu'nun kuramını destekleyen yerel ve somut sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

2.2. Spor ve Eğitim

2.3.1. Eğitimin Tanımı

Eğitim "Bireyleri ve toplumları düzgün ve amaçlı bir yaşam tarzına kavuşturmada sahip olunan beceri, bilgi ve değerleri gelecek kuşaklara planlı bir biçimde aktarma, bu süreçte insanların davranışlarında yaşantılar yolu ile değişim meydana getirme süreci" olarak tanımlanmaktadır (Harmandar, 2004: 4). Eğitim kavramı; talim, maarif, terbiye, tedris ve irfan gibi unsurları kapsayan bir olgudur.

Eğitimin temel fonksiyon ve özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır;

- Eğitim bir süreçtir.
- Eğitim ile bireyin davranışlarında değişim amaçlanmaktadır.
- Davranışlardaki değişim kasıtlı olarak gerçekleşmektedir.
- Eğitim aşamalarında bireyin kendi yaşantıları esastır (Harmandar, 2004: 3-4). (Küçükibiş, 2016; 1-2).

2.3.2. Öğrenme Teorileri

Eğitimin esası öğrenme üzerine olduğundan eğitim bilimciler, pek çok farklı yaklaşımla öğrenmenin nasıllığını tartışmıştır. Temelde Davranışçı, Bilişsel, Duyusal ve Beyin temelli yaklaşımlar söz konusudur. Her bir yaklaşımda bir çok düşünür farklı model ve teoriler ile öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini açıklamıştır.

Davranışçı (Çağrışımcı) yaklaşımlar; davranışlarda elde edilen değişiklikleri amaçlayan eğitim yöntemlerinden bahseder. İvan Pavlov'un Klasik koşullanması, Skinner'in Edimsel koşullanma yöntemi davranışçı yaklaşımın başında yer alır. Watson ve Guthrie (Bitişik kuramlar)'nin, Thurndike (Bağ kuramı), Hull (sistematik davranış kuramı) davranışçı yaklaşımın düşünürleridir.

Bilişsel yaklaşımlar; Wertheiner, Köhler, Koffka (Gestalt Kuramı), FP (Bilgiyi işleme kuramı), Piaget, Vgotsky (Yapılandırmacı kuram) olarak bölümlendirilebilir. Duyusal yaklaşım düşünürlerinden belki de en ünlüsü Maslow (İhtiyaçlar hiyerarşisi)dur. Rogers (Benlik gelişimi), Kohlberg (Ahlak gelişimi) de diğer düşünürler olarak eklenebilir. Beyin temelli yaklaşımın düşünürü Hebb'dir. Bilişsel ağırlıklı davranışçı kuramlarda da Tolman (İşaret kuramı), Albert Bandura (Sosyal öğrenme kuramı) düşünürlerini saymak mümkündür (Senemoğlu, 2020; 91-343).

2.3.3. Spor Eğitimi

Sporun sosyalizasyon açısından önemli olduğu daha önce belirtilmişti. Eğitim kurumlarının önemli bir sosyalizasyon aracı olması açısından sporun eğitim ile bağlantısı da toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Sporun eğitime katkılarını saymak gerekirse; iyi alışkanlıklar edinmek, birey ve toplumsal ilişkileri geliştirmek (Kotan ve ark, 2009; 49), sosyal beceri kazanmak (Yıldırım ve Özcan, 2011; 112-113), disipline olmak, sorumluluk bilinci edinmek, iş birliği içinde ve ekip ile birlikte çalışabilme yeteneği geliştirmek, liderlik ruhu gelişimi (Küçük ve Koç, 2004; 1-4) olarak saymak ve bu etkileri geliştirmek mümkündür.

Bu açıdan bakıldığında eğitimde önemli bir rolü olan rol modelliğin spor ve spor eğitiminde de yani spor eğiticileri ve sporcular arasındaki ilişkide de var olan önemi yadsınamaz. Bandura'ya (Bandura'dan 1986 alıntıyla Köse, 2004; 9) göre öğrenmede temel kavramlar taklit, gözlem ve model alma olup bireyin başkalarının deneyimlerini gözleyerek de pek çok şeyin öğrenebileceğini belirtmektedir. Öğrencinin arkadaş çevresinden, öğretmenlerinden etkilenmesi insanın sosyal bir varlık olmasının doğal bir sonucudur. Öğrenciler kişiler arası ilişkiler yoluyla toplumun rol beklentilerini ve değer yargılarını öğrenirler.

Sosyalleşme sürecinde okulun birey üzerinde önemli bir işlevi olduğundan öğretmen davranışlarının topluma uyum sağlama sürecinde olan öğrenci tarafından da örnek alındığı bilinmektedir (İnceoğlu'ndan 2004 alıntıyla Köse, 2004; 9). Öğrencinin arkadaş çevresinden, öğretmenlerinden etkilenmesi insanın sosyal bir varlık olmasının doğal bir sonucudur. Öğrenciler kişiler arası ilişkiler yoluyla toplumun rol beklentilerini ve değer yargılarını öğrenirler. Sosyalleşme sürecinde okulun birey üzerinde önemli bir işlevi olduğundan öğretmen davranışlarının topluma uyum sağlama sürecinde olan öğrenci tarafından da örnek alındığı bilinmektedir (İnceoğlu'ndan 2004 alıntıyla Köse, 2004; 9). Kimlik gelişimi sürecinde olan öğrenci etrafındakileri gözlem yapmaya, taklit etmeye ve model almaya açıktır. Öğrencinin

model aldığı kişilerle özdeşim kurması ise sadece bilişsel yeterlilikleri ve psikomotor becerileri değil; duyuşsal özellikler olan sabır, öz güven ve kararlılık gibi duygu durumlarının edinilmesi ile de sonuçlanmaktadır. Eğitimcilerin hoşgörü, anlayış ve esneklik göstermelerinin yanı sıra, tutarlı ve kararlı bir tutum sergilemeleri öğrencilerin sorunlarıyla baş etmelerinde önemli bir yere sahiptir (Aydın 2006'dan alıntıyla Köse, 2004; 9). Çocuk ve gençlerde tutum geliştirme sürecinde liderlik ve rol modellik önemli bir araçtır. Çocuk ve gençlerin iyi bir lider ve rol model ile elde edeceği kazanımlar; problemlerle baş etme, yardım etme becerisi, paylaşımcılık, iç disiplin, empati davranışlarıdır (Özsoy Yener, 2011; 2-3).

Karate-DO eğitiminde ise HITO KATA SANEN bir öğretme metodudur. Bu metot yaklaşık üç yıl süren ve zanaat anlayışıyla örtüşen aşılama yöntemidir. Ana üç maddesi şudur: göstererek ögretme, sezdirme ve taklit etme. Bu öğretme modeli, aynı zamanda Ahilik kuruluşunun ana öğretme modelidir. (Alpay, 2016; 39). Buradan Karate eğitiminde usta-çırak ilişkisinin yani rol modellik ve liderliğin ne kadar temelde yer aldığı görülmektedir.

2.3. Spor ve Rol Modellik

2.3.1. Rol Model Tanımı

Rol modellik bilgi dışında davranışın da taklit yoluyla örnek alındığı bir eğitimci aracıdır. "İnsanların kişilerin davranışlarından öğrenebildikleri fikrinin tarihi temeli Platon ve Aristo'ya dek uzanmaktadır. Aristo 'uygulamayla öğrenebiliriz ve en iyi uygulama, model olan bir kişiyi takip etmektir' demiştir". (Balkan, 2017;136).

Rol modelliğin pek çok tanımı bulunmaktadır. Bir araştırmada rol modellik, kişinin etkileme gücü olarak tanımlanırken, bu etkilenmenin siyasi, sosyal, akademik pek çok temel alanda gerçekleşebileceğinden bahsedilmektedir (Kongar 2011'den alıntı ile Kabaklı Çimen, 2019). Bandura ise kişinin karar verme sürecini etkileyen kişilerin rol model olduğundan bahseder (Bandura 1977'dan alıntı ile Kabaklı Çimen, 2019). Rol model; özenilen kişi, taklit edilen kişi gibi tanımlamaların dışında kişilik özellikleri, tutumları ve davranışları nedeniyle özellikli ve değerli görülen kişi olmaları nedeniyle taklit edilmelerini de içermektedir (Kabaklı Çimen, 2019).

2.4.2. Eğitimde Rol Modellik

Eğitim sadece bilgi aktarmak değil aynı zamanda o bilginin aktarılmasında merak celbetme, motive etme gibi faydaları da içerir. "Eğitim sadece öğretmenlerin alan bilgileri ile değil, aynı zamanda pedagojik bilgileri ile de yakından ilişkilidir" (Yalçın, 2014: 703) (Küçükibiş, 2016; 2). Bu bağlamda eğiticilerin görevleri meslekte ustalık, sınıf yönetimi ve liderlik gibi donanımları da içermektedir (Sünbül, 1996: 597). Davranışların öğrenciler üzerindeki etkisinin sözlerden üstün olduğu düşünüldüğünde de rol modellik kavramının önemi ortaya çıkmaktadır.

"Eğitimin temel amaçlarının başında öğrencilerin sahip oldukları mevcut yeteneklerin geliştirilmesi ve gizil güçlerin ortaya çıkartılması gelmektedir. Bu nedenle eğitim ile öğrencilerin sadece bedensel ve zihinsel açıdan değil, aynı zamanda toplumsal ve duygusal açıdan geliştirilmeleri modern eğitim anlayışının bir gereğidir." (Küçükibiş, 2016; 3).

Shuval ve Adler 1980'de tıp öğrencilerinde modelleme sürecini sosyalizasyon teorisine dayanarak incelemişler ve değer oluşumunda üç model tanımlamışlardır;

1. Aktif kimlik (zamanla öğrencilerin tutumlarının rol modellerinkine benzemeye başlaması),
2. Aktif red (zamanla öğrencilerin tutumlarının rol modellerinkinden farklı hale gelmesi),
3. İnaktif oryantasyon (ilk iki ile kıyaslandığında göreli bir pasiflik örüntüsü sergilenmesi ve öğrencilerin tutumlarında bir değişiklik olmaması) (Baykan, 2017;136).

Bir araştırmada yer alan sonuçlara göre öğrenciler eğiticilerinden rol model aldıkları kişilerde şu özelliklerin olması gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir: akıllı, bilgili, yardımsever, özgür, cesur, adil, sorun çözebilmesi, güvenilir, vatansever, hırslı, kurtarıcı, esprili, karizmatik, savaşçı, duygusal, şöhretli olması, zengin kişiler olması önemsenmektedir (Karaboğa, 2019; 381-382).

> *"Öğrencilerin belirli değerler çerçevesinde yetişmesini sağlamak, onlara hoşgörülü, anlayışlı, adil ve demokratik davranışlar kazandırmak yönetici ve öğretmenlerin en önemli görevlerindendir. Ancak yönetici ve öğretmenlerin bu değerleri ne kadar taşıdığı ve davranışlarına yansıttığı öğrencilere örnek oluşturmaları açısından önem taşımaktadır. (Ataünal, 2003, s.11-18)." (Özsoy, 2011; 15).*

Rol modelliğin eğitimdeki en önemli kuramsal görünümlerinden biri Sosyal öğrenme kuramıdır. Sosyal öğrenme kuramcılarına göre insanların, düşünme, planlama, algılama ve inanma şekilleri öğrenme ile ilintilidir. Sosyal öğrenme başkalarını seyrederek öğrenme olarak

tanımlanabilir. Öğrenme özellikle toplumsal anlamda gözlem yaparak ve seyrederek pekişmektedir. Başkalarının yaptıkları sonucunda aldıkları ödül veya ceza pekiştireçlerdir (Bayrakçı, 2007; 199).

Modelleme yöntemi ile öğrenme en temel öğrenme yollarındandır. Bu yöntem aynı zamanda sosyalleşmenin bir aracıdır. Rol modellerin olgunlaşma ve motivasyon süreçlerinde de modellemenin etkili olduğu belirtilmektedir (Kabaklı Çimen, 2019). Spor eğitimi doğası gereği taklit gerektirmektedir. Temel eğitim yollarından biri olan modelleme yoluyla eğitim sporun da temel eğitim metotlarından biridir.

2.4.3. Sporda Rol Modellik

Öğreticilerin meslek alanları ile ilgili rol tanımları öğrencilere yönelik davranışlarının nasıllığını da belirler (Özsoy Yener, 2011; 9). Sporcularının davranışlarını şekillendiren ve istenilen performansa ulaşmalarını sağlamak üzere çalışan antrenörlerin saha içi ya da saha dışı davranışları, başarının elde edilmesinde önem taşımaktadır.

Spor da kendi iç işleyişinde yapılacak uygulamaların hangi adımlardan geçeceğini izleyerek ve taklit ederek öğrenilen bir eğitim yapısını içerir. Bu içkinlik sadece teknik eğitimde kalmayarak tüm yaşama, kişinin tutum ve davranışlarına hatta inanışlarına sirayet eder. Antrenörlerin spor yöneticisi olarak liderlik özellikleri göstermesi ve eğitici olarak doğru rol modellik yapabilmeleri gerekmektedir. Karate felsefesinin barışçıl ve disiplinli yaklaşımı göz önüne alındığında karate antrenörlerinin liderlik vasıfları taşıması ve rol model olabilecek özelliklere sahip olması gerekmektedir.

2.4. Spor ve Liderlik

2.5.1. Liderlik Tanımı

Liderlik insanlığın başından beri gruplar halinde yaşamanın getirdiği gereklerden biri olarak varolagelmiştir. Sanayi Devrimi sonrası farklılaşan kurumsal yapılar, liderliğin kavramsal olarak da ortaya konulmasında etkili olmuştur (Kırmaz, 2010; 208-209). Liderlik kavramı; ikna etme yeteneği ile bir grubu motive etme süreci ya da belirli amaçlar için kişileri yönlendirme gibi pek çok tanıma sahiptir (Kırmaz, 2010; 208-209). Liderliğin tanımını "özellikler, süreç, etkileşim, güç ilişkisi, yöneticiden ayrıldığı yönler ve etkinlik" olarak tanımlamak mümkündür. Etkin bir liderde; zeka, inanılırlık, güvenilirlik, doğruluk, kavramsal yetenek, empati, dinleme,

etki özellikleri bulunmaktadır. Liderlik ile ilgili çalışmalar sonucunda liderlik yaklaşımları doğmuştur. Etkileşimci, dönüşümcü, karizmatik ve hizmetkar liderlik yaklaşımları olmaktadır.

Etkileşimci lider; ödül ve destek veren bir liderdir. Lider umut, vaat, övgü gibi ödüller yanında azarlama ve tehdit gibi geri bildirimlerle de doğru işleri yapmaya güdülenir. Etkileşimci lider, grubun eylemlerine göre tepki verir. Etkileşimci liderin 4 boyutta davranış sergilediğini belirtir: koşulsal ödüllendirme veya destek, beklentilere göre aktif ve pasif yönetim ve müdahaleci olmayan davranışlar. Koşulsal ödül, grubun eylemlerinin liderin istediği gibi olmasıyla ortaya çıkar. Aktif veya pasif yönetim ise grubun beklentisine göre ortaya çıkan davranıştır. müdahaleci olmayan liderler ise liderlikten kaçınmaktadır (Taslak, 2008; 129).

Dönüşümcü lider; gruptaki bireylerin ihtiyaçlarını gözlemler ve bu ihtiyaçlara uygun çözümlere bireyleri yönlendirir. Gruplarda ortak vizyon ve misyon oluşturarak grubu bir amaca yönlendirir. Dönüşümcü lider, "idealleştirilmiş etki, telkinle güdüleme, entelektüel uyarma ve bireysel destek sağlama" özelliklerine sahiptir (Karip, 1998; 4).

Karizmatik liderler; kitle ve toplumların başında, örgütlerde üst yönetimde olan kişilerdir. Toplumları etkileme güçleri vardır. Liderlik çalışmalarındaki karizmatik liderlerin özgüven, güçlü inançlar, hitabet, yüksek ikna yeteneği ve hitabet, iradeli, kararlı, harekete geçiren bir kimlikte olduğu görülmektedir (Aykanat, 2010; 111-116).

Hizmetkar liderlik, Greenleaf tarafından kavramsallaştırılmıştır. Greenleaf, Hermann Hesse'nin "Doğuya Yolculuk" isimli kitabında yer alan hizmetkar Leo[6] hikayesinden esinlenerek bu kavramı geliştirmiştir. Hizmet etme niyeti esas olan kişilerin insanları etkileyerek peşinden sürüklediği bir liderlik anlayışı olarak özetlemek mümkündür (Bakan ve Doğan, 2012; 3).

[6] "Hesse'nin muhtemelen kendini anlattığı hikâyesinde bir grup insanın efsanevi bir yolculuğu anlatılmaktadır. Hikâyenin merkezinde yer alan ana karakter Leo, olağanüstü bir varlık olarak hizmetkârlık işlerini yapmakta ve yaşamını devam ettirmektedir. Ancak bir gün Leo'nun ortadan kaybolmasıyla üyesi olduğu grupta bir kargaşa yaşanır ve yolculuk ertelenir. Hizmetkâr Leo olmadan kimse yolculuğa devam etmek istemez. Bunun üzerine Leo aranmaya başlanır ve bulunur. Grubun lideri, aslında hizmetçi olarak bilinen Leo'nun bir rehberlik ruhu taşıdığını ve grubun asıl lideri olduğunu keşfeder." (Bakan ve Doğan; 3)

2.5.2. Liderlik Teorileri

Liderlik teorileri temelde 4 başlıktan oluşmaktadır.

Özellikler Kuramında; liderin kişisel özelliklerini açıklamaya yoğunlaşılmıştır. Liderlikle ilgili ortaya atılan ilk kuramdır. Önemli olan liderde bulunması gereken özelliklerdir çünkü lideri üstün kılan bu özellikleridir (Önen ve Kanayran, 2015; 48).

Liderin taşıması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir (Önen ve Kanayran, 2015; 48). Üstün fiziki özelliklere sahip bulunma, Bilgi ve onu kullanma zeka ve yeteneği olma, Yaratıcı ve dürüst bir kişiliğin olması, İşi Başarma ve sorumluluk alma güdüsüne sahip olma, Sosyal ve katılımcı bir ruha sahip olma.

Davranışsal Kuramda (Çetin ve Beceren, 2007; 125) ise asıl olan konu kişisel özellikler değil davranışlardır (Önen ve Kanaryan, 2015; 48). Davranışsal kuramda liderin yetki paylaşımı gibi işe yönelik tutumları ve her türlü iletişim yöntemleri önem taşır. Liderlik için hangi tutum ve davranışların uygun olduğuna yönelik yürütülen araştırmalardan bir önceki bölümde de bahsedilen liderlik özelliklerine dair betimlemeler ortaya çıkmıştır. Söz konusu liderlikle ilgili davranışların araştırmalarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Ohio Devlet Üniversitesi Liderlik Modeli

Michigan Üniversitesi Liderlik Araştırması

Harvard Üniversitesi Araştırmaları

Blake ve Mouton'un Yönetim Tarzı Matriksi Modeli

X ve Y Yaklaşımları

Yukl'un Liderlik Davranış Modelleri

Rensis Likert'in Sistem 4 Modeli: İstismarcı (sömürücü) otoriter, koruyucu (babacan, yardımsever) otoriter, danışmalı yönetim tarzı ve katılmalı yönetim (Yeşil, 2016; 163).

Durumsallık Kuramına göre her şart altında aynı özelliklere sahip kişiler lider olamazlar. Kuram, farklı durumlara uygun farklı liderlik özellikleri yani farklı lider türleri olduğunu savunur. Durumsallık Kuramına ait düşünürler şu şekildedir: Fiedler'e ait Durumsallık Teorisi, Ardışık Teori, Yol Amaç Teorisi, Normatif Teori, Durumsallık Teori ve Reddi'ne ait Üç Boyutlu Liderlik Teorisi (Önen ve Kanayran, 2015; 49).

Dönüştürücü Liderlik Kuramında liderin ortak vizyon sahibi olması ve bu vizyonu tüm bir vizyon oluşturan, ortak amaçlar doğrultusunda bireylere bir yol ve varılacak hedef gösteren, ekibi bu ideal yolunda birleştirebilen ilham veren kişidir (Ayrancı ve Öge, 2010; 38).

2.5.3. Sporda Liderlik

Liderlik ile ilgili özelliklere baktığımızda da kişileri ve toplulukları peşinden sürükleyen, hedefe ulaşma yolunda önemli bir motivasyon sağlayan kişiler olarak yorumlanabilir. Öğrencilerin eğitimi sahiplenmesi ve eğitim yoluyla hedeflerine erişmesinde yol gösterici, yardımcı, destek ve motivasyon sağlayıcı eğiticilerle yol alması önemlidir. Spor eğitiminde antrenörün etki gücünün olması eğitimin başarısı için önemlidir. Bu gücü sağlayan liderlik özellikleri ise liderlik kuramlarının tamamıyla bir şekilde ilişkilidir. Lider tiplerinden çoğuna duruma göre uyması gereken antrenör durumsallık kuramına göre liderlik sergileyebilir ve farklı zamanlarda farklı liderlik tutumları gösterebilir. Bunun yanı sıra sporcunun bütüncül bir başarı kazanımı için antrenörün özellikler kuramına göre de etkin liderlik özellikleri barındıran bir kişi olması gerekmektedir (Tekin ve Zorba, 2001; 34).

2.5. Karatede Liderlik, Rol Modellik ve Eğitim

Karatenin kökeni olarak Japon kültürü ve eğitim modelleri ile kendi kültürümüzün eğitim modellerinin incelenmesi önemlidir. Eğitim konusunda sadece bir medrese, okul, vb. eğitimi şeklinde değil bizzat yaşamında içinde olan öğeler ile yoğrulmuş bir metod izlenmektedir. Pratik hayatın getirdiği sorunların çözümü için ön tedbirler ile sorun yaşanmadan ön almalar olduğu gibi sorun ile karşılaşıldığında barışçı bir yaklaşım ile çözüm arayan, oluşturan ve bunu yaparken gerekirse fiziki mücadeleden kaçmayan, çok tekrara dayanan ve hayat boyu öğrenme ile sürdürülen bir eğitim metodu kullanmışlardır.

3. YÖNTEM

3.1. Spor Bilimlerinde Nitel Yaklaşım

Türkiye'de yapılan spor konulu araştırmalara bakıldığında genellikle nicel yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir (Atalay, 2017; 120). Spor bilimlerinde akademik çalışmalar büyük oranda pozitif yaklaşımlara dayanmaktadır. Ancak nitel araştırma yaklaşımının temeli olan tarihsel ve kültürel birikimlerin meydana getirdiği bağlamsallık spor konulu çalışmalar için önemli bir alan oluşturmaktadır. "Spor, içinde barındırdığı ilişkiler, kurumsal beklentiler, kendine has öğrenme ortamı ve farklı katılım nedenleriyle bir sosyal etkileşim alanı olarak, nitel araştırmalar için karmaşık ve meydan okuyucu bir alan sunmaktadır" (Hastie ve Hay, 2012'dan alıntıyla Koca, 2017). Bu açıdan bakıldığında spor alanında eğiticilerin öğrenenlerle arasındaki ilişkinin ve spor ortamındaki ilişkiler ağı içinde liderlik ve rol modellik açısından değerlendirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

3.1.1. Karatenin Kazanımlarını Nitel Yaklaşımla Değerlendirmek

Dikkatin antrenörün rol modelliğinin ve lider özelliğinin sporcu üzerinde etkisine yoğunlaştığı bu çalışmada antrenör; sporcu ilişkisini dinamik olarak spor, özelde ise Karate branşı oluşturmaktadır. Bunun en önemli sebebi Karate branşının felsefesi ve öğretileri sportif başarıdan çok karakter oluşumu üzerine olmasıdır. Karate felsefesinde antrenör sporcuyu kemale erdirecek bir yolculuğa çıkarmayı amaçlar. Teknikler, hem öğrenci hem de antrenör için geçerli olan eğitim aşamaları, temelde ahlak, ilim ve hikmet kazanmanın temelini atmayı amaçlayan uygulamalardır. Teknik manada verilen eğitimde bir manada sporcunun savaşçı bir kimlik kazanması amacı da taşır fakat Karate, sporcunun bu hasletini barışın inşası için kullanmasını ister. Antrenörün rol modelliği de Karatenin bu yönlendirmesiyle paralel olduğunda gelişime kapı açacaktır. İlk başlarda yapılan bir tekniğin öğrenilmesi süreç içinde içselleştirilirken öğretinin estetik boyutu ile beraber karakterin ritmik olarak çok tekrara dayanan hali, sabırlı, özverili, istikrarlı mücadeleci, dakik olma gibi hasletleri, görme işitmenin ötesinde hissetme-hissettirme mertebesinde uygulamaya koyabilen bir bireyin yetişmesi söz konusudur. Bu eğitim süreci uygulanan sistemin bireyin hayat boyu karşılaştığı olaylarda bu öğretinin perspektifinden bakarak çözüm üretme yetisini geliştirme üzerine olmuştur. Genel olarak fiziksel gelişimin çok ötesinde bir felsefe güden hissetme-hissettirme gibi duyusal hasletler taşıyan Karate do, ampirik ölçeklerle konuyu ortaya koymak pek mümkün olmayacağını düşünerek nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

3.2. Araştırma Sorusu

Bu çalışmada antrenörlerin liderlik kapasiteleri ve rol modelliklerinin yönü nasılsa sporcuların da (özellikle çocuk sporcuların) bütüncül başarılarının yönü de benzer olduğunu görerek, antrenörlere ve spor camiasına yönelik başlangıç niteliğinde bazı öneriler sunulmuştur.

Araştırmacı, çocukluk yaşlarında belli bir seviyede Karate sporu yapmış biri olarak kendi çocuklarını da karate derslerine gönderip bu dersleri gözlemlediğinde antrenörlerde pedagojik yaklaşımla ilgili eksiklikler fark etmiştir. Bu sebeple kendisi antrenörlük yapmaya karar vermiş ilk etapta 5-7 yaş bir çocuk grubu ile çalışmalara başlamıştır. Bu yolculuk sırasında yönettiği spor kulübünde birçok sosyal çalışma yürütmüştür. Edindiği gözlem ve deneyimleriyle "antrenörün rol modelliği ve liderliği" konusu altında incelemenin önemini fark etmiştir. Kazanımlarının farklı antrenörler ve spor kulüpleri tarafından sürdürülebilir hale gelebilmesi için sporcu bireylerin bu süreci nasıl deneyimlediği ve hayatında ne gibi değişiklikler olduğunu ölçerek ortaya koyma ihtiyacı hasıl olmuştur. Çünkü çocuk sporcuların antrenörlere hayranlık duyduğu, özendiği, kendisi gibi olmak istediği, tavsiyelerine, kendisi için oluşturduğu hedeflere ve yönlendirmelere azami dikkat gösterdiği, örnek aldığı kişiler olduğu tecrübe edilmiş ve gözlemlenmiştir.

Bu durumun etkisinin sadece sportif platformlarda değil, bireyin ömrü boyunca yaşamının her alanına etki ettiği görülmektedir. Bireyin hayatına, yaşam tarzına bu kadar etki edebilen bu durumun bilimsel bir zeminde tartışılabilmesinin hem spor akademileri, hem sporcu, antrenör ve spor yöneticileri, hem spor politika yapıcıları, hem de spor sosyolojisi ile ilgilenen sosyal bilimcileri ilgilendiren önemli bir litaretür katkısı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma, sporcuların tutum ve davranışlarında spora başlamadan önceye göre farklılıkların olup olmadığı ve var olan farklılaşmanın liderlik ve rol model alma ile ne kadar ilintili olduğunu açıklamak üzere organize edilmiştir. Araştırma sorusu şu şekildedir:

- Antrenör, çalışma sürecinde, öğrenciler üzerinde nasıl bir etki oluşturmaktadır?

Diğer araştırma soruları ise;

- Lider ve rol model özellikleri nelerdir?
- Antrenör liderlik özellikleri gösteriyor mu? Hangi lider türüne daha yakındır?
- Antrenör rol modellik özellikleri gösteriyor mu?
- Sporcular antrenörü rol model alıyor mu? Nereden anlaşılıyor?
- Antrenör liderlik ve rol modelliği var ise sporcuların bu durumdan kazanımları nelerdir?

3.3.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada, Kağıthane Gençlik ve Spor Kulübü'nde 26 sporcunun velisi ile derinlemesine görüşme yöntemiyle, yarı yapılandırılmış mülakat formuyla veriler toplanmıştır. Bazı katılımcıların 2 ya da 3 çocuğu da Karate kursuna katıldığı için, hakkında görüşme yapılan sporcu sayısı 26 olmasına rağmen görüşme yapılan kişi sayısı 13'tür. Katılımcılar, Kulüpteki 7-18 yaş aralığındaki sporcuların velileridir.

Mülakat yapılan velilerin sporcu olan çocukları Kulübe katılım süreçleri değişiklik göstermektedir. Bir kısmı 2012 yılından bu yana ara vermeden devam etmişken aralarında 1-2 yıldır başlamış ve devam etmekte olanlar da mevcuttur. Sporcular, 2012 yılından bu yana değişiklik arz eden tarihler ile Kulüpte "Sporumu Yapıyorum Kitabımı Okuyorum", "Karate arkadaşım", "Ihlamur toplama" programlarına katılmışlardır. Programlarda sporcuların kitap okuma alışkanlığı kazanmaları, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte çalışabilme farkındalığı, doğa ile insan ilişkisi hakkında farkındalık gibi çıktıların edinilmesi amaçlanmaktadır. Kulüpte sadece sporculara yönelik değil velilere yönelik de seminerler yapılmaktadır. Ayrıca sporcu ve velilere yönelik psikolojik danışmanlık çalışmaları gibi programlar da yürütülmektedir. Katılımcılar, bu programlara katılmakta ve çocuklarının çok yönlü bir eğitim almaları konusunda bilinçlendirilmekte, yönlendirilmektedir.

Ebeveynlerden anne baba ayrımı yapılmaksızın görüşmeyi kabul eden bir veli ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada yer alan veliler "katılımcı" olarak adlandırılmışlardır. Görüşme izin verenlerin ses kaydı alınarak yapılmış diğerlerinde ise not alınarak yapılmıştır.

3.4. Mülakat Formu

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden derinlemesine görüşme yöntemi seçilmiştir. Katılımcıların çocuklarına dair özel sorunları hakkında da konuşurken rahat davranmalarının sağlanması amacıyla derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerde veri toplama aracı olarak kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda (Ek-2) velilerin; antrenör rol modelliği ve liderlik özelliklerinin neler olduğu ve bu özelliklerin sporculara katkılarının görünümlerini araştıran sorular bulunmaktadır.

Yukarıda da söz edildiği gibi sporcular ve velileri, onlarla Kulüp çalışanlarının iş birliği içinde olduğu bütüncül yaklaşımlı bir eğitim planına dahildir. Araştırmada bu eğitim bağlamında

katılımcıların sporcu-antrenör ilişkisi özelindeki görüşleri alınmıştır. Tüm bu eğitimler yürütülürken antrenörün sporcular üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu, bu etkinin öğrencilerde nasıl ortaya çıktığı sonuçta yapılan çalışmalar ve antrenörlerin gayretlerinin sonucunda olumlu çıktıların olup olmadığına dair görüşmeler yapılmıştır.

Mülakat formunun ilk kısmında sporcuların ve ebeveynlerin sosyodemografik bilgilerine yer verilmiştir. Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, ekonomik durum, ebeveynin eğitim durumu ve mesleği gibi sosyodemografik verilerin elde edilmesine yönelik sorular ile katılımcıların özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır.

İkinci kısımda katılımcılardan literatürde yer alan liderlik ve rol modellik özellikleri üzerinden antrenörlerin değerlendirilmesi istenmiştir. Problem çözme becerisi, sorumluluk, motivasyon, iş birliği, vizyon paylaşımı gibi liderlik özelliklerinin antrenörde bulunup bulunmadığı ve hangi gözlemleri ile bu görüşü edindiklerine dair anahtar sorular yer almaktadır. Katılımcılardan, liderlik özellikleriyle ilintili olarak sporcuların antrenörü rol model alma durumlarının da tanımlanması ikinci kısımda istenmiştir. Sporcuların antrenörü model alıp almadıklarına dair gözlemlerinin neler olduğunu tartışmak da bu bölümdeki soruların amaçlarındandır.

Son bölümde ise Kulüpteki eğitimlerine yeni başlayan öğrencilere verilen ödevler üzerinden kazanımları sorulmuştur. Bu bölümde, sporcuların verilen ödevleri yerine getirerek elde ettiği kazanımların antrenör liderlik ve rol modelliği ile ilintilendirilmesi amaçlanmıştır.

3.5. Veri Toplama ve Analiz

Sporcuların farklı yaş, sportif düzey ve kulüpte yürütülen bazı projeler ile ilgili katılım seviyeleri tabloda (Ek-3) verilmiş olup analizlerde detaylandırılmıştır. Veriler tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Veriler, antrenörün liderlik ve rol modellik özelliklerinin nasıl tanımlandığı ve sporcuların antrenörlerin liderlik vasıfları ve rol modelliğinden nasıl etkilendiği temalarında analiz edilmiştir.

Antrenörlük liderlik görünümlerine dair oluşturulan ilk temada antrenörün liderliğine dair katılımcıların bildirdiği ve literatürde yer alan liderliğe yönelik görüşler karşılaştırılmıştır. Ayrıca liderlik türlerinin ortak özelliklerinde yer alan özelliklerin de katılımcıların belirttiği özellikler ile benzerlik gösterip göstermediği tartışılmıştır.

İkinci temada antrenör rol modelliğinin görünümleri analizleri edilirken liderlik özellikleri ile benzeşmeleri ve sporcuların neden örnek kişi olarak bu özelliklerdeki antrenörleri seçmiş

olabilecekleri tartışılmıştır. Ayrıca antrenörlükteki içkin rol modellik özelliğinin karatenin felsefi teknik ve eğitim aşamaları ile ilintisinden söz edilmiştir. Antrenör eğitimlerinin rol modellik özelliklerine dair kazanımlarla nasıl bir ilişki içinde olduğu da tartışılmıştır.

Son temada antrenörlerin liderlik ve rol modellik özelliklerinin iç içe geçmişliği tanımlanarak sporcuların bu özellikler neticesindeki kazanımları tartışılmıştır. Sporcuların kazanımlarının yaşamlarında onlara katkı sağlayacak genel geçer ahlaki ve karakteristik olumlu özellikler olduğu gözlemlenmiştir.

Liderlik ve rol modellik kavramları olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilecek niteliklere sahiptir. Literatürde farklı özelliklerden kaynaklanan farklı liderlik türleri vardır. Örneğin dönüştürücü liderlik liderlik edilen hedef kitlenin değişimini sağlar. Vizyoner liderlik hedef kitlenin ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmesini sağlar. Ancak bu dönüşüm ve ortak hedefin olumlu ya da olumsuz özellikler yüklenebilir. Diğer taraftan antrenörlük mesleği sporun ve antrenörlük eğitiminin doğası gereği liderlik ve rol modellik getirir. Bu durum da sporcuyu hem olumlu hem olumsuz yöne çekebilir. Araştırma bu farkındalık ile antrenörün sporcuyu olumlu yönde etkileyebilecek özellikler kazanabilmesi amaçlanmış bir eğitim anlayışı ile çalışan bir spor kulübünde yürütülmüştür. Katılımcılar bu anlayışla yürütülen bütüncül bir spor eğitimi alan sporcuların velileridir. Bu nedenle katılımcıların da az ya da çok benzer farkındalıkları vardır. Araştırma verilerinde herhangi bir olumsuz bakış açısının olmamasının bu eğitimlerle geliştirilen farkındalık, iş birliği, gözlem ve memnuniyet olduğu düşünülebilir.

3.6. Araştırma Etiği

Yapılan çalışma, etik kurallar göz önünde bulundurularak ve etik kurallara bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına görüşülen öğretmenlere ilk olarak gizlilik, araştırmanın konusu ve sonuçlarının nasıl kullanılacağına dair bilgileri içeren onam formu sunulmuştur. Bu onam formu aynı zamanda araştırma sürecinde takip edilecek prosedürü de içermektedir.

Çalışmada görüşülen tüm kişilere gerekli açıklamalar yapılarak, araştırmanın amacı çok açık bir şekilde belirtilmiş, araştırma için onay ve rızaları alınmıştır. Görüşülen katılımcılara, istedikleri anda görüşme için vermiş oldukları izin ve onayı geri çekebilecekleri belirtilmiştir.

Araştırmada veri toplamada kullanılan ‘derinlemesine görüşme’ tekniği ile elde edilen bilgiler, kişilerin dünyalarına giriş anlamı taşıdığından, kendileri ile derinlemesine görüşme yapılan

bireyler, araştırmanın amacı ve elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Ayrıca, araştırmacının bu bilgileri kimlerle paylaşacağı, araştırmanın kim veya hangi kurum için yapıldığı, araştırma nihayetinde hazırlanan raporun kullanım alanları ile ilgili detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır. Görüşülen bireylerin isimlerinin ve kişisel bilgilerinin, diğer kişiler tarafından bilinmeyeceği konusunda kendilerine açıklama yapılmıştır. Bunların yanı sıra mahremiyete ve görüşülen kişilere zarar verebilecek herhangi bir açıklamanın kullanılmamasına özen gösterilmiştir. Diğer yandan, araştırmada, görüşmeci ve görüşülen kişi ilişkisinin eşitlikçi ve sömürücü olmayan bir şekilde kurulması kuralına (Kümbetoğlu, 2008; 187) önem verilmiştir. Araştırma sahasından elde edilen verilerin yorumlanmasında gerçeklerin olduğu gibi yansıtılmasına gereken özen gösterilmiştir. Araştırma süresince elde edilen veriler gerçeğe uygun hali ile kullanılmıştır. Başkalarına ait fikirler, metotlar, veriler, uygulamalar, yazılar, sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapılmadan sunulmamıştır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmacının kendi yöneticisi ve antrenörü olduğu kulüpte yürüttüğü bu çalışmada içeriden bakışın avantajları, yıllarca sahada farklı görevlerde (yönetici, antrenör, hakem, sporcu) edinilen bakış açısı ve tecrübelerle farklı perspektifler geliştirebilme avantajı kazandırmıştır. Bunun yanında yapılan görüşmelerde konunun derinleştirilmesi, katılımcıların konuyu açmalarının sağlanması zorlaşmıştır. Katılımcılar, birlikte yaşanan tecrübelerin belirli bir formatta kayıt altına alınmasını yeterli düzeyde anlamlandıramayıp "siz zaten biliyorsunuz, evet, hayır, tabii ki" gibi kısa cevaplar vererek olayların hikayeleştirilmesini güçleştirebildiler. Bu durum ayrıca bir antrenör olarak yürütülen işlerin rutinlikten çıkarılarak araştırmacı gözüyle irdelenmesini zorlaştırmıştır. Katılımcıların da günlük konuşma, toplantı ve rehberlik hizmetlerinde zaten konuşulmuş ve tartışılmış konuların içinde olduklarından yürütülen işlerin büyük resmi ifade etmekte zorlandıkları görülmüştür.

Araştırma sadece bir spor kulübünde yürütülmüştür. Spor eğitimlerinde akreditasyon sorunları (Mirzeoğlu ve Çoknaz, 2006; 37) nedeniyle her kulüpteki eğitim standartlarının aynı olamayacağından ve nitel bir yaklaşımda yapılmış bir araştırma olduğundan genellenebilir sonuçlara sahip değildir. Yine de Spor ve Karate eğitimi doğası nedeniyle antrenörlerin farklı farklı da olsa liderlik özelliklerinin olduğu, Karate eğiticisi olarak rol model olabilme ihtimalinin fazla olduğu düşünülebilir. Burada her lider tipinin her zaman doğru eğitim ürünü

çıkarıp çıkarmayacağı ve her rol modelin doğru yönlendirici olup olamayacağı konuları da tartışmaya muhtaç olacaktır.

Araştırmada farklı farklı liderlik türlerinin olumlu-olumsuz yanları irdelenmemiştir. Her liderlik türü her eğitim/iş alanında ve her kişiliğe uygun olmayabilmektedir. Örneğin otokratik liderlik yerine vizyoner liderlik ergenlik çağındaki çocuklar için emredici tutumlar yerine mentörlük edici, yol gösterici tutumlar demektir. Araştırmada bu ikil durum tartışılmamış sadece Kulüpteki antrenörlerin katılımcıların gözünden durumları literatür ışığında analiz edilmiştir.

Araştırmanın diğer bir temel kavramı olan rol modellik de lider kişinin sevilmesi-sayılması nedeniyle taklit edilmesi ile ilgilidir. Antrenör sevildiğinde-sayıldığında sporcuları tarafından taklit edilebilir. Ancak bu her zaman olumlu yönde olmayabilir. Antrenörün zararlı alışkanlıkları, kötü iletişimi, zarar veren hırsları gibi olumsuz tutumları da olabilir ve sporcu sevgi ve saygısından bu olumsuz özellikleri de taklit edebilir. Araştırma tekil düzeyli ve bir Kulübün sporcu velilerinin deneyimlerini tanımlayan bir araştırma olduğundan bu yönlü bir tartışmaya yer verilmemiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Liderlik Özellikleri ve Kulüpteki Antrenörlerin Liderlik Görünümleri

Sporcular özellikle küçük yaşlarda iseler antrenörlerine hayranlık duyarlar. Bu durum, antrenörün fiziksel uygulamalar konusundaki teknik becerilerinden kaynaklanmaktadır. Bu bakış açısıyla antrenörlerdeki liderlik yeterliliklerinin de olması gerektiği anlaşılmaktadır. Antrenörde işin yapılış şeklinden kaynaklanan içkin bir liderlik özelliğinden bahsetmek mümkündür (Öner, 2017; 2). Antrenörlerin farklı liderlik tutumları örneğin otokratik liderlik sporcunun yönlendirilmesinde her zaman uygun olmayabilir. Örneğin otokratik lider tüm kararları kendisi alır. Verdiği kararların uygulanmasını ister (Örücü ve Üngören, 2013; 365). Dönüştürücü ve vizyoner liderlikteki gibi paylaşımcı özellikler göstermez. Bu liderlik tipinde olan bir antrenörün tavırlarının sporculara olumsuz gelmesi imkanı da vardır. Antrenörlerin farklı liderlik özelliklerinden ya da olumsuz tutumlarından kaynaklanan olumsuz algılar sporcuları olumsuz yönlendirebilir. Katılımcılardan böyle durumlara örnek verilmiştir: *"Benim oğlum ya da kızım 2 ay gitti ama hocanın tutumundan dolayı sporu bıraktı, spordan soğudu.' diyen birkaç arkadaşım olmuştu." (Katılımcı 11).*

Bu tip olumsuz durumlarda antrenörün kendini geliştirmesini sağlayacak özelliklerin de sevgi dolu olma, çocuklarla iletişimi bilme, eğitimli olma gibi özellikler olduğunu belirtmiştir:

> *"Antrenörün eğitime göre uzun bir yıl geçmesi gerekiyor. Bu yıl içerisinde birçok çocuğa şahit olması gerekiyor. Birçok çocuğu tanımış olması gerekiyor. Ne kadar çok kalbe dokunursa ne kadar çok kişiyi görürse antrenör bir sonraki gelen öğrenciyi o kadar fazla anlar diye düşünüyorum. Aldığı eğitimlerle beraber de hani okumanın sınırı yok. Eğitimle beraber de her geçen gün bilgisine bilgi katar ve bakış açısı değişir." (Katılımcı 11).*

Ancak antrenörlerin farklı farklı liderlik türlerinden bir ya da birkaçını kapsayan farklı özellikleri bulunabilir. Farklı liderlik özellikleri ve lider türleri olmasına rağmen literatürde lider antrenörlere yönelik ortak özellikleri genel olarak şöyle özetleyebiliriz: saygı duyulan, sevilen, sempatik olması, tutarlı olması, genel kültürünün yeterli seviyede olması, mesleğine hakim ve detayları biliyor olması, meraklı olması ve devamlı kendini geliştirmesi, sosyal olması, toplum ve bireylerle rahat iletişim kurabilmesi, eğitim verdiği yaş grubunun gelişim sürecini (fiziksel, zihinsel ve psikolojik) biliyor olması, problemler ile karşılaştığında çözüm oluşturabilmesi, kriz yönetimi bilgisine ve tecrübesine sahip olması, antrenörün eğitim seviyesi ve genel kültürünün birey üzerindeki etkisi: Mesleki olarak branşının yeterli seviyede antrenörlük eğitimini almış ve belgelendirmiş olması, ilk yardım bilgisine sahip olması,

beslenme konusunda yeterince bilgiye sahip olmasıdır. Katılımcılar kendi çocuklarının antrenörlerinden bahsederken işini, sporcuyu, onun sosyal yaşamını önemseyen, zorlayarak değil ikna ederek yol gösteren bir antrenörün sporcuya katkısının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

> *"Yani bunun bir dövüş değil de kendini savunma sanatı olduğunu idrak etmişti. Bunu bir antrenör tarafından öğrenmesi güzel bir şeydi, kabul görmesi. İşini hem ciddiye alıyordu hem seviyordu. Yani zorlayarak hiçbir şey yapmadık bugüne kadar. … Biz antrenör ve hocamızla gayet iletişim ve irtibat halindeydik. Her konuda. Okulla ilgili olsun, çocuğun sosyal hayatıyla ilgili olsun, ailesel yaşamıyla ilgili olsun her konuda irtibat halindeydik. Yani sadece burda sporunu yapıp giden bir çocuk yoktu. Aslında hayatının bütünüyle birlikte bizi içimizde olan bir antrenördü."(Katılımcı 13).*

Liderlik becerileri rol model olmayı da getirebilmektedir. Antrenörün rol modelliği aynı zamanda antrenörün liderliğinden kaynaklanmaktadır (Öner, 2017; 2-3). Bir antrenörün liderlik özelliklerinin fazlalığı onun rol model olmasında etkendir. Liderlik vasıfları olmadığında antrenörlerin teknik eğitim etkinlikleri ve sporcuları doğru yönlendirebilme güçleri zayıflar (Terlemez, 2019; 109-110). Bu durum rol modelliğin liderlik özelliklerine bağlı geliştiğini, liderliğin ise eğitimin etkinliğini etkilediğini göstermektedir. Rol modellik "başkalarının davranışlarını gözlemleyerek kendi davranışlarını şekillendirmeyi temel bir öğrenme süreci" (Köse ve Demir, 2014; 9) olarak tanımlanabilir. Bir antrenör sporcuları sadece sportif teknikler bakımından geliştirmez. Aksine karakter gelişimlerinde de etkili bir sosyalleşme aracı olarak görev alırlar (Şirin ve Sevilmiş, 2020; 107). Bu nedenle antrenörün liderliği ve rol modelliği sporculara spor tekniklerinden başka da kazandırdığı düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcıların sporcu kazanımlarına yönelik antrenörün liderliği ile ilgili söylemlerinde liderlik özelliklerine uygun tanımlamalar yer almıştır. Kulüpteki antrenörlerin liderlik vasıfları ile ilgili görüşlerinden ilki antrenörün disiplin ve dikkati sağlamada etkin rolünün olması ile ilgilidir. *"Antrenörün gözetiminde olduğunda daha disiplinli ve dikkatli davranıyorlar. Antrenör yoksa daha gevşek davranıyorlar." (Katılımcı 4).*

Bununla birlikte katılımcıların anlattığı antrenör davranışlarının liderlik vasıflarıyla benzeştiği görülmektedir. Sporcunun başarısı için sorumluluk üstlenen bir antrenör profili görülmektedir. Kulüpteki antrenörlerin Kulübün yürüttüğü çalışmalar kapsamında sporcuların spor eğitimleri dışındaki okul başarıları, psikolojik gelişimleri gibi farklı takipleri de yürütülmektedir. Kulüpteki sporcuların psikolojik rehber eşliğinde psikososyal gelişimleri takip edilmektedir.

Sporcular kitap okuma çalışmaları, kaynaştırma öğrencileri ile birlikte spor yapma, doğa ve hayvanlara yönelik farkındalık aktiviteleri gibi pek çok alanda çalışmalar yürütülmektedir. Bu şekilde sporcuların bütüncül bir donanım kazanmaları amaçlanmaktadır. Okul alanında karne notlarını takip ederek kemer verme dönemlerinde iyi sonuçlar getirmeleri halinde ek puan alacakları telkininde bulunmak gibi pekiştireçler de kullanmaktadır. Bu vizyon ile çalışan Kulübün antrenörleri de yeni projeler ve faaliyetler üretebilmekle beraber yapılan çalışmaların sporcular üzerindeki gelişimlerini takip etmektedirler. Bu takip Kulübün rehber öğretmeni, veli, sporcunun okulundaki müdür ve/veya öğretmenleri ile görüşmeler sonucunda gerçekleşmektedir. Bu gelişim ve değişimlerle ortaya çıkan yeni ihtiyaç ve hedefler tekrar değerlendirilerek yeni proje ve faaliyetler ortaya çıkmaktadır. Bu işleyiş içinde aktif görev alan ve her sporcusu için sorumluluk duyan antrenörler katılımcılar tarafından lider vasıflı olarak tanımlanmaktadır. *"Spor dışında kendini geliştirmiş olması, çocuğum ile birebir ilgilenmesi, ona telkinlerde bulunması, okul başarısında tavsiyelerde bulunması gibi özellikler (ideal antrenör özellikleri)" (Katılımcı 6).*

Antrenörün sporcu ile ilişkilerinde spor dışında da sosyal etkileri olduğu literatürde de yer almaktadır (Büşra ve Aycan, 2019; 244). Günlük yaşamda da gözlemlenen eğilimler benzer denilebilir. Örneğin;

> *"Bizim kulüp hocamız okulun müdürü ile benden daha fazla görüşmüştür benim çocuğum için. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bu benim tembel oluşumla alakalı değil hocamızın çocuğumla ilgili iyi planlarından alakalıdır. Gerek maçlardan izin almak olsun gerek sınavları olsun gerek onlarla ilgili planları olsun programları olsun onun için antrenör gerçekten çok önemli kariyer eğitimi aslında." (Katılımcı 7).*

Antrenörün sporcuları birebir takibi sporcularda önemsenme duygusunu geliştirmektedir. Bu duygu ile motivasyonu artmaktadır. Yılmaz ve arkadaşlarının (2009) Martens'ten aktardıklarına göre sporcuya değer verme antrenörlerin 8 önemli iletişim becerisinden biridir. Katılımcıların sporcuların motivasyonlarında önemli bir faktör olarak algıladığı önemsenme hissi, Kulüp antrenörlerindeki önemli özelliklerden biridir. Çünkü sporcular bir lider etrafında toplanarak gösterdiği amaçlara ulaşmak için daha istekli hale gelmişlerdir.

> *"Okul müdür ve öğretmenlerle iletişim çok olumlu. Hatta müdürü ile görüşmeniz motivasyonu açısından çok iyi oldu" (Katılımcı 5).*

"İdeal antrenör şöyle deneyiminden söyleyeyim çocuğumla benden fazla ilgilenmek zorunda olan ve bunu yük olarak görmeyen ve her şeyden önce Allah rızası için yapan antrenör çok iyi bir antrenördür." (Katılımcı 7).

Katılımcılar, antrenörlerin sporcular ile iletişiminde değer verme gibi özelliklerinin olması sporcuların da antrenörlerine değer vermeleri ve buradan gelen bir saygı ile iletişimlerini güçlendirdiklerini de belirtmişlerdir. *"Çocuklara teknik olarak öğrettikleri ve yaklaşımı yanı sıra duygusal anlamda da frekansı yakalayabilecek ve çocuğun duygusal dünyasında yer edinebilecek bağı kurmalıdır." (Katılımcı 4).*

En önemli liderlik özelliklerinden biri de vizyon paylaşımıdır. Sporda hedef koymak ve hedefe ulaşmak için gayret göstermek hayati öneme sahiptir. Antrenörlerin de kendi hedeflerinin olması ve bu hedefi sporcularına gösterebilir olması başarı için önemlidir. Bu başarı sadece sporda değil tüm yaşamı kapsayan erdem düzeyine de erişebilmesi asıl varılması gereken yerdir. Böyle bir bakış açısına ve hedefe sahip olan antrenörler sporculara da aynı yere varabilme amacını kazandırabilir ve bu yolun önemini kavratıp sevdirebilirse başarılı olur. Katılımcılar bu bağlamda sporcuların antrenörleri ile olan paylaşımlarını, antrenör-sporcu ilişkisindeki sevgi ve hürmeti belirtmişlerdir.

(Antrenörlerin davranışları) "Gayet olumlu olduğunu düşünüyorum. Hocası ile herkesle olmayan farklı bir iletişimi var. Olumlu bir şekilde. Hiç ummadığım bir noktada farklı bir bağ kurduğunu anladım. Mesela sosyal hayatta yapmış olduğu bir şeyden Hocasının da haberi olsun ve o da mutlu olsun istiyor. Ayrıca hocasından gördüğü takdir onu fazlasıyla motive ediyor. Bu konuda beklentisi var. Hocasının tepki göstereceğini düşündüğü davranışlar ile ilgili daha hassas davranıyor. Yapmaktan kaçınıyor. Spor yaptığı vakitler haricinde de dikkat ediyor. Mesela sporcuyum diyerek erken yatıyor. Dinlenmeliyim spora gideceğim diyor. Çok erken olmakla beraber olimpiyat hedefi var. Sosyalleşme konusunda gelişimi oldu." (Katılımcı 4)

Antrenörlerin vizyon paylaşımının dönüştürücü etkileri de liderliği için önemli özelliklerindendir. Katılımcılara göre antrenörün koyduğu hedefleri sporcuların benimsemesinin yanında bu hedeflere ulaşmak için tutum değişikliklerinin de olması gerekmektedir. Dönüştürücü eğitim modeli ve dönüştürücü liderlik yaklaşımlarına göre etkin bir eğitim ve etkin bir liderin en önemli çıktısı öğrencinin tutum ve davranışlarında hedefe yaklaşabilme amacıyla gerçekleşen değişimlerdir (Arı ve Kurnaz, 2019; 58-59), (Yetim ve ark 2015; 135-136).

"Antrenör yönlendirme konusunda çok etkin, bir şey söylediğinde azami dikkate almaktalar. Biz aileler olarak dinletemiyoruz. Ama antrenör söyleyince yapıyorlar." (Katılımcı 1).

"Çocuğumda meydana gelen olumlu değişimlerle ilgili antrenörünün etkisinin oldukça fazla olduğunu düşünüyorum." (Katılımcı 4).

"Hocanın düşüncelerini çok önemsiyorlar. Hoca böyle öğretmişti böyle yapmalıyız dedikleri oluyor." (Katılımcı 6).

Antrenörler Kulübün çalışma prensipleri gereği kendilerini çok yönlü geliştirmektedir. Antrenörlerin öğrenci takipleri sırasında eğitimciler, danışmanlar, sosyologlar ve veliler ile görüşmeler yapması ve proje ve etkinlikler sonrası yapılan ölçek ve anketlerin okuması gerekmektedir. Bu durumda analitik yetenekleri gelişmekte, araştırma raporlarını anlayabilir hale gelmekte, farklı mesleki alanların perspektiflerini görebilir hale gelmektedirler. Bu durum da antrenörlerin çok yönlü gelişimlerini dolayısıyla lider özelliklerini geliştirmektedir.

"Antrenörün donanımlı olması önemli donanımı arttıkça çocuğuma olumlu etkisi olacaktır. Yoksa hiçbir şey katmaz." (Katılımcı 6).

Literatürde antrenörlerin liderlik özellikleri sıralanırken kendini geliştirme, iletişim, kriz yönetimi vb spor dışı faaliyet ve yeterliliklerden de bahsedilmiştir. Bu yeterlilik ve yeteneklerin, sosyal aktivitelerin, hayata aktif katılım ve yardımlaşma konusundaki toplumsal duyarlılıklar gibi faktörlerin antrenörde liderlik gücünü arttırdığını ve pekiştirdiğini düşündürmektedir.

"Şöyle antrenör sadece karate öğreten bi insan olursa okul hayatıyla ilgili fazla yorum yapamaz ama bizim kulübün antrenörü Eğitimli ve eğitim almaya devam ediyor üniversitelerde. Bunun dışında çok sosyal bir insan girip çıktığı ortamlar var. Yardım kulüpleri, geziler, arama kurtarma gibi sosyal aktiviteleri çok fazla. Karatede de mesela bulunduğu branşta da geçmişi olan, hala da bu yaşında Veteranlarda (kendi yaş kategorisi) başarı kazanan, tanıdığı antrenör arkadaşları elit olan öyle sıradan olmayan bir hocamız var. Böyle olunca bizim çocuklarımızın muhatap olduğu kişiler eğitimli, ahlaklı ve haliyle kaliteli oluyor. Buda bizim çocuklarımız için iyi bir şey." (Katılımcı 7).

Elbette lider olarak kabul edilen bir antrenörün öncelikle kendi mesleğinde çok iyi olması beklenmektedir. Bu durum literatürde de liderlik özelliklerinden biri olarak dile getirilmektedir (Katı, 2016; 51-56). Kulüpteki tüm antrenörlerin uluslararası ve ulusal alandaki başarıları mevcuttur. Katılımcılar antrenörlerin liderliğine etki eden özelliklerden biri olarak mesleki başarılarını da göstermektedir. *"Antrenörün spor alanındaki başarılarını bildiğim için gönderdim." (Katılımcı 6).*

Katılımcıların söylemleri ile yola çıkıldığında bir antrenörün liderlik vasıflarının olabilmesi için yönlendirici, disipline edici, değer veren, saygı duyulan, sevilen, farklı alanlarda donanımlı,

mesleki başarısı yüksek eğitimciler olmaları gerekmektedir. Katılımcılar arasında, liderlik vasıfları antrenörlerin sporcuları ile ilişkilerinde sporcuları yönlendiren, geliştiren, motive eden, özdeğer ve özsaygı kazanımlarında etkili olan kişiler olması gerektiği görüşü hakimdir. İletişimi güçlü, başarılı, değer veren antrenörlerin aynı zamanda rol model olan kişiler olduğunu söylemek mümkündür (Demir ve Köse, 2016; 53-55). Bu bağlantı ile lider antrenörlerin rol model olma durumlarına dair görüşlerin de analizi mümkündür.

> *"Tabiki.Mesela ben çocukları gizli düzenleyip ormana götürmenize çok şaşırmıştım (eşimi de) şaşırttı. Sadece bu spor salonundan ibaret değil yani o çocuklarla olan sorumluluğunuz dışarıda da bunu yerine getirdiğinizi düşünüyorum. Mesela hani çocukları ormana götürmek sorumluluğunuzda veya göreviniz arasında değil bence ama çocuklara dışarıda da hayatın olduğunu, onu hayata hazırlarken gezi tarzında şeyleri kullandığınızı gördüm." (Katılımcı 10).*

Antrenörlerin liderlik özelliklerinin sporcu ve sporcu velileri tarafından gözlemlendiğinde yönlendirici, disipline edici, değer veren, saygı duyulan, sevilen, farklı alanlarda donanımlı, mesleki başarısı yüksek eğitimciler şeklinde görüngüler oluşturduğu görülmektedir.

4.2. Antrenörlerin Rol Modelliği ve Kulüpteki Antrenörlerin Rol Model Alınması

Modelleme yoluyla öğrenme, toplumsallaşma açısından çok önemli bir yere sahiptir. Modelleme kuramına göre bireylerin birçok davranışı öğrenme yolunun modelleme olduğunu savunmaktadırlar. Rol modeller aynı zamanda "öğrenme, motivasyon, tanımlama ve kariyer rehberi" olarak işlev görmektedir. Bireyin kültürlenme sürecinde de rol modeller çok önemli bir rol oynamaktadır (Kabaklı Çimen, 2019; 89-91). Bu nedenlerle rol model bireyin tercihlerini, yaşam biçimini, hayata bakışını, toplumsal statüsünü, mesleğini, tutum, davranış ve inançlarını kısacası tüm kimliğini oluşturmasında önemli bir etken olarak tanımlanabilir.

Araştırmalara göre rol model olan kişilerin kendi meslek alanlarına hakim olması ve eğitim düzeyinin yüksek olması beklentisi vardır (Demir ve Köse, 2016; 53-55). Türkiye'de de Karate antrenörlerinin eğitim düzeyleri antrenörlük seviyelerindeki yükselmeyi etkileyecek şekilde kurallara bağlanmıştır. Bu anlayışa uygun olarak antrenörlerle ilgili yapılan yorumlarda sıklıkla tekrar edilen bir özellik de eğitimidir.

> *"Antrenör ne kadar eğitimli ve donanımlı olursa o kadar doğru rol model olur. Yaklaşımı o derece doğru olur." (Katılımcı 4)*

Katılımcıların, antrenörün rol modelliğinin kariyerdeki başarı ve yanı sıra yaşamdaki diğer alanlarda da gelişen başarılar ile ilgili olduğunu düşündüren ifadeleri vardır. Antrenörün eğitim düzeyi, kültürel düzeyi, entellektüel düzeyi gibi özelliklerin rol modellikte önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Amaçları başarı kazanmak olan sporcular ve çocuklarının hayatta başarı kazanmasını isteyen velilerin örnek alınması gereken kişinin de benzer olarak başarılarının olmasını istemesi elbette uyumlu bir durumdur.

> *"Mesleki açıdan kariyeri olan bir hocamız var. Kariyeri olmayan bir hocamızla da spor yapabilirdi çocuklarımız ama ben mesela çocuklarımı hep şöyle motive ediyorum. 'Hocanız 45-50 yaşında bir yerlere gidiyor mücadele ediyor. Kazanıyor kazanamıyor önemli değil sahaya çıkıyor her şeyden önce bir mücadelesi var. Eğitimde de böyle mesela belli bir yaşından sonra işte üniversitelere gidiyor işte lisans yapmaya çalışıyor, yabancı dil öğrenmeye çalışıyor falan bunlar hep önlerinde bir hedef gösterebiliyorum bakın hocanız bu diye." (Katılımcı 7)*

Antrenörlerin hem spordaki teknik becerilerinin üstünlüğü aranırken hem de diploma düzeyinin önemsendiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında genel kültür ve iletişim becerileri gibi donanımların da yüksek düzeyde olması antrenörün rol model olabilmesi için gerekli görülmüştür. Katılımcılar, antrenörün eğitim düzeyinin sporculara yönelik tutumlarda önemli olduğu görüşündedirler. *"(Antrenörün) çocuklara davranışı konusunda daha doğru ve bilinçli olması açısından önemlidir." (Katılımcı 5).*

Antrenörün sporculara yönelik tutumlarının etkisi olarak da sporcuların antrenöre duydukları sevgi ve önemseme hisleri antrenör rol modelliğinde etkili görülmektedir. Antrenör ve sporcu iletişiminde karşılıklı saygı, sevgi ve değer verme özelliklerinin yer alması rol modelliğin gelişmesinde önem taşımaktadır. *"Bence (çocuk) sevdiği ve önemsediği kişiyi daha çok rol model alıyor." (Katılımcı 4).*

Sporcuyu önemseme sadece sevgi dolu eylemlerde bulunma, maç öncesi motivasyon maç sonrası takdir veya teselliden ibaret görülmemektedir. Antrenörün sporcuları önemsediğini göstermesinin bir yolu da her bir sporcunun kişisel özelliklerinin anlaşılması, gözlemlenmesi, saygı duyulması ve bu özelliklere uygun şekilde yönlendirilmesinden geçtiği düşünülmektedir. *"(Antrenörlerin) Çocuğun özelliklerini dikkate alarak öğretmesi (çocukların rol model almasını sağlayan özelliğidir)." (Katılımcı 5).*

Antrenörün sporculara gösterdiği özen onların eğitici-öğrenci ilişkisinin dışında da iletişim geliştirmesini sağlamaktadır. Bu iletişim güçlendikçe sporcular antrenöre daha yakın hissetmekte ve yönlendirmelerine uymaktadır.

"Biraz dedim ya bizim bağımız farklı onun gidip işte x bir hoca da yetişseydi farklı bir şey olabilirdi. Hani bizim sevgimiz, daha önceden tanışmışlığımız, bir cemaat birliği kardeşliğimiz var. Bunlar bize hep etki ama tabii hoca tabiki etki. Mesela seni hocadan çok abi gibi seviyor mesela o benim abim, saygım sonsuz, birşey söylersen onu derhal yapar. ... Ön planda karate var yani. Bu da tabii sizden kaynaklanıyor. Yani sevmeyebilirdi dimi adam spora gider hocasını sevmez canım. Ama o öyle değil. Çok etki yapıyor. Senin mesela yaptığın şeyleri çok beğeniyor karakter olarak da verdiğin şeyler de var bu şekilde." (Katılımcı 8).

Katılımcıların her ifadelerinde alt metin olarak yer alan bir özellik olarak mücadeleci ruh dikkat çekmektedir. Katılımcılar, ulaşılması gereken hedefler için çaba göstermenin, istikrarlı davranmanın, diğergam bir şekilde toplumsal kalkınmayı hedeflenmenin, değer vermenin, saygı duymanın, horizontal bir yaklaşımla tüm alanları kapsayacak şekilde başarıyı ve iyiyi hedeflemenin öneminden bahsetmişlerdir. Bu tutumlar hem liderlik hem de rol model olabilmek açısından katılımcıların gözünde önemli görülmektedir. Hemen her katılımcı mücadele etmenin erdemini ve bunun sporcular tarafından da örnek alınması gerektiğini dile getirmiştir.

"Yani bunu birebir çocuğumla görüşmedim ama benim örnek aldığım yeni söyleyeyim haliyle evde de gündem oluyordur bu muhtemelen. Başarıya aç olmak hani ve bu yolda gayret etmek hani sonucu alırsınız alamazsınız o ayrı bir şey mücadeleden vazgeçmemek her zaman bir tuğla daha üstüne koymak hangi alanlarda olursa olsun. Birde kendini sınırlandırmamak bizim kulübün antrenörü kendini hiçbir zaman sınırlandırmıyor. Yeni bir alan olsun hemen ben yaparım deyip besmeleyi çekip başlıyor." (Katılımcı 7).

Sporcular antrenörlerin iletişim yeteneği, hedefe odaklılık, vizyon paylaşımı, mentörlük gibi lider özellikleri ve bütüncül eğitim yaklaşımları nedeniyle antrenörlerini rol model olarak görmektedirler. Rol model alınan kişi taklit edilen, şeklinde görünümleri olan bir eylem olarak tanımlanmaktadır (Kabaklı Çimen, 2019; 89-91).

"Antrenör yönlendirme konusunda çok etkin, bir şey söylediğinde azami dikkate almaktalar. Biz aileler olarak dinletemiyoruz. ama antrenör söyleyince yapıyorlar....." (Katılımcı 1).

"Antrenörü o kadar dikkate alıyor ki ... (Mesela) Antrenörün yapmalarını söylediği bir şeyi günlerce tekrar ettiler." (Katılımcı 6).

Antrenörlerin rol model olması sporcuların antrenörlerin yaptıklarını yapmaya gayret göstermelerini ve söylediklerini doğru kabul etmelerini sağlamaktadır. Bu durum hedefe

ulaşmak açısından olumlu bir sonuç olmakla beraber rol model alınan antrenörlerin örneklik görevi yerine getirdiklerine dair sorumluluk bilinçlerinin gelişmiş olmasını gerektirmektedir.

Antrenörün rol model olmasında hoşgörülü olması, hitabeti, disiplini gibi özelliklerin etkili olduğunu da katılımcılar bildirmektedir:

> "*Gözlemlediğim kadarıyla (çocuğumun) zamanında buraya yetişmesini ele alırsak demek ki sizin disiplininizi almış yani sizin işinizi ciddiye almanızı almış demek ki. Çünkü yetişmeye çalışıyor, yolda saati sorması, daha vaktimiz var mı demesi bence onu gösterir. Bir de ben eğitimcilerde şuna bakıyorum. (Çocuğuma) okul arayışında olduğum zaman da hep öğretmenlerinin sakin tane tane konuşan insanlar olması benim çok gerçekten de prenses öyle eğitimcilere denk geldi. Size baktığım zaman siz çok sakinsiniz. Yani hoşgörülüsünüz ve (çocuğumun) o yönünüzü almasını çok isterim. Çünkü her zaman için çocuklar anne ve baba evde ama dışarıdan üçüncü bir kişi uyardığı zaman daha çok ciddiye alınır ya, o yüzden siz onun için rol model olduğunuz için bunu bir nevi taklit ediyo aslında (Katılımcı 10).*

Katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır ki rol model alınacak antrenörlerin "dediğimi yap yaptığımı yapma" anlayışında olmaması gerekmektedir. Salık verdiği her fikrin ilk uygulayıcısı kendisi olmayan bir antrenörün rol model olamayacağı düşünülmektedir. Rol model alınabilmiş olmanın bir diğer sebebi de önderlik etme, mücadeleci olma, sporcular önceleme gibi özellikler olduğu görülmektedir.

4.3. Lider/Rol Model Antrenör ve Sporcu İlişkileri ile Sporcu Kazanımları

4.3.1. Fiziksel ve Psikolojik Sağlık

Spor fiziksel ve psikolojik sağlığın önemli anahtarlarındandır. Spor yapan gençlerde hareket kabiliyeti, ayak-göz-beden koordinasyonu gibi fiziksel gelişimlerin daha olumlu olduğu görülmektedir (Yıldız ve Çetin, 2018; 56-57). *"Çocukların gelişiminde, fiziksel gelişiminde hareket sağlığına, ruh sağlığına dair faydalarını gördük biz ailesi olarak." (Katılımcı 13).*

Spor yapan gençlerde anksiyete, hiperaktivite bozukluğu, dikkat eksikliği, depresyon gibi sorunların azaldığı araştırmalarda görülmektedir (Alpaslan, 2012; 183-184). Katılımcılar da spor kazanımlarından bahsederken çocuklarındaki hiperaktiflik durumunun azaldığına, dikkat eksikliğinin azaldığına, hareket yetenekleri ve fiziksel sağlığının arttığına dair görüşlerini ifade etmişlerdir:

"Ona bi disiplin getirdi diyebilirim. Hayatında düzgünlük getirdi. Sonra hiperaktif bir pozisyonu var, mesela. Okula giderken A yazardı böyle bi evde arkasına döner koşar gelirdi sonra B yazardı ders böyle çalışırdı. O hiperaktifliği sporla attı veya kapattı veya dengeledi hayatında." (Katılımcı 8).

"Bir kere disiplin altında olabilmeyi öğrendi. Çocuk dikkatli değildi, hareketli bir çocuktu. Konsantrasyon vs. dikkat dağınıklığı biraz vardı, hareketli bir çocuk. Odaklanamıyordu tamamen. Şimdi beklemesi gerektiğini, sabretmesi, kurallara uyması gerektiğini öğrendi. Bir eğitimcinin eli altında gerçekten şekillendi ve biz bundan çok memnunuz." (Katılımcı 13).

Genel olarak çocuklar spora gelmeden önce kurallara uyma, disipline olma, kendini ifade etme, topluma uyum sağlama gibi konularda zorlanırken; antrenörün eğitimi ve yönlendirmeleri ile spora başladıklarından kısa bir süre sonra dinleyen, anlamaya çalışan, anladığını uyum içinde uygulamaya çalışan bir birey haline gelmektedir.

Alpay'a göre "Karate-DO çalışmanın sonucunda, yumruk ile kılıcın aynı anlam ifade etmiş olduğu bir mücadele sanatında tekniklerin doğru, ciddi, yoğun ve sık çalışılması gerekmektedir. Bu çalışmalar sonucunda kişisel gelişim, kişide kalite ve detay bazında bilgi birikimi oluşur. Ayrıca ölüm ile yaşam arasındaki ince çizgiyi oluşturan olgu ile beden, zihin ve akıl üçgeninde bütünlük yaratan bir disiplin olma hali sürekli kihon, kata ve kumite çalışmasıyla gerçekleşir. Bu çalışmalar sonunda, çalışılan teknikler beden tarafından özümsenir ve kişinin kendisini tanıması sağlanır. Ayni zamanda karakter, zihinsel ve fiziksel gelişim meydana gelir." (Alpay, 2016; 27).

4.3.2. Sosyalleşme

Sporcuların; sosyal katılım, özgüven ve toplumsal beceriler gibi yeterlilikler geliştirebilmesi de spor ve antrenör yönlendirmesi ile mümkün olabilmektedir. Özellikle Ortaokul çağındaki öğrencilerin sosyal iletişimlerini arttırmalarında sadece spor aktiviteleri değil antrenörün sorumluluk vermesi, sporcuların Kulüp temsiliyeti gibi ödevler de etkili olmaktadır.

Velilerin antrenörün katılım, özgüven ve sosyallik becerileri ile ilgili söylemleri şu şekildedir:

"Evet var sadece ben değil çevremde fark etti bu… içinde geçerli konuşması girişkenliği kendini net ifade ediyor. yaptıklarını anlatıyor, hatta kalkıp gösteriyor. kendini bilmiş değil kendini biliyor farkında. Salona kendisi gidip geliyor artık." (Katılımcı 2).

Sosyalleşme toplumsal normların kazanılması ile ilgili bir terimdir. Sosyalleşme bireyin toplumsal normları anlaması ve bu normlara katılabilmesinde önemlidir. Sosyalleşme kavramı

çağdaş sosyolojide yabancılaşma kavramı ile birlikte kullanılmaktadır. Sporun sosyalleşme, iletişim, kültür alışverişi gibi pek çok alanda kazanımlar sağladığı bilinmektedir (Küçük ve Koç, 2004; 2). Spor aktivitesinin bu kazanımları sağlamasını hızlandıran ve pekiştiren de antrenörün liderliği ve rol modelliğidir. Katılımcılar, sporcuların iletişim becerilerinin, fiziksel hareketliliklerinin, sosyalleşmelerinin daha da güçlendiğini gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

> *"Çok içine kapanıktı şimdi daha sosyal, iletişim kuruyor. Fiziksel olarak gelişti ve evde de spor yapıyor." (Katılımcı 6).*

> *"Arkadaşları ile ilişkileri gelişti sosyalleştiler. İyi iletişim kurabiliyorlar. Okulun kapalı olmasından dolayı pek gözlemleyemiyorum. Anne baba ilişkilerimiz daha sağlıklı. Olumsuz olarak söyleyebileceğim spor sonrası yoruluyorlar bir şey söylediğimde yapmak istemedikleri olabiliyor." (Katılımcı 6).*

Sosyalizasyon toplumşallaşma olarak da isimlendirilen sosyolojik bir kavramdır. Esasen kavramın psikolojik boyutu da mevcuttur. Toplum içinde birey olarak var olma olgusu açısından psikoloji alanıyla da ilintili olan kavram sosyolojik açıdan da "İnsanın sosyal değerler, davranışlar ve sosyal rol aktarımını sağlaması olarak ele alan ve toplumun bireyi kendine benzeştirmesine gönderme yapan sosyolojik bakış açısı" (Beşirli, 2016; 27) olarak tanımlanabilir. Katılımcılar, antrenörün liderliği ve rol modelliği ile sporcuların sosyalleşmelerine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Toplumsal normların içinde kalmak yani sosyalleşmek, toplumun bir parçası olmanın, toplum içinde saygınlık, işlevlilik, statü gibi değerlerin kabul edilir sınırlarında kalabilmek için önemli bir faktördür. Böylece sporcuların toplumun kabul ettiği kimlikler olarak inşasının imkanı görülmektedir.

> *"Eğer buraya gelmemiş olsaydı daha pasif bir çocuk olacaktı duygularını ifade edemeyen. Tek okul yeterli gelmeyecekti diye düşünüyorum. Çok büyük katkıları var her yönden. Hem arkadaş yönünden. Yani sizin baya etkili olduğunuzu düşünüyorum ben. Böyle gözle görülen görülmeyen bence antrenör. Yani hayatında iyi bir faktör oldu bence. İlerde de böyle hatırlayacağı anı olarak yıllar sonra. - Mesela yaşam tarzı biraz önce şey dediniz daha düzenli oldu vs" (Katılımcı 12).*

Genel olarak zaten süren iletişimde olduğu bir okul ve çevre ve benzeri ortamlar var iken çocuğun karateye başlaması ve antrenör ile iletişiminden sonra pasif halinden aktif, sosyal ve düzenli bir birey olma hali net bir şekilde gözlemlenebilmiştir. Bu kazanımların sadece spor yaptığı dönem değil tüm yaşantısına etki edeceğinin katılımcılar tarafından altı çizilmiştir.

4.3.3. Bireysel Sorumluluk ve Toplumsal Farkındalık

Spor aktivitelerinin kazanımlarından biri günlük yaşam becerileridir. Küçük yaşlarda; giyinme, çanta hazırlama, ayakkabı bağcığı bağlama gibi becerilerin gelişmesi dolaylı olarak ortaya çıkabilir. Kulübün farklı eğitim prensiplerinden biri öğrencilerin kişisel işlerini kendileri yapması gerektiğine dair veliler ve öğrenciler yönlendirilmekte ve ödev verilmektedir. Sporcuların ve velilerin bu ödevleri takip etmeleri sonucu yaşadıkları gelişim de antrenörlerine olan güven ve riayetlerini arttırmaktadır. İyi bir sporcunun günlük yaşam becerilerinin sporcu tarafından kazanılmasında antrenörün rol modelliğinin etkisini katılımcılar şu ifadelerle belirtmiştir.

> *"Yani ... da biraz yönler açısından. (sıkıntı var) İlk zamanlar hareket komutlarınızı hiç anlamıyordu siz başka bişey yapıyodunuz o başka bişey yapıyordu. Ama sonraki derslerde Dedim ki Ben bile karıştırıyorum ne tarafa döndüğünüzü falan çocuğum işin içinden çıkamaz gitsin gelsin hani bakalım sonra baktım evde de yapıyor. Algılamaya başlamış yani. Etki etmiş yani." (Katılımcı 2).*

Sadece spor tekniklerine yönelik eğitim alan sporcular, bu becerileri kolayca yapabilecekken bazı sporcuların özel durumları bunu zorlaştırabilmektedir. Antrenörün verdiği ödev aracılığı ile geliştirilen örnek alma davranışı sayesinde gelişimini daha çabuk sağlamıştır.

Sporcuların bireysel sorumluluklarını kazanmalarında da bu ödevler etkili olmaktadır. Velilerin sporcuların bireysel temizlik, giyim, program ve ödev gibi faaliyetlerini kendilerinin yapmasına izin vermesi velilere yönelik yönlendirmelerdendir. Bu durum sporcuların bireysel sorumluluk kazanmalarında önemli bir rol oynar.

> *"Kulübe gelmekle ayrıcalıklı olduğumuzu düşünüyoruz. Hatta tüm sosyal ortamlarda okulda vb. yerlerde bunu yaşıyoruz. Görevi sorumluluğu hemen pratik olarak yapma konusunda karateye gideceğiz deyince dersini yapma yemeğini ortalığı toplama vb. konularda çok çabuk yapıyor…." (Katılımcı 3).*

Öz bakım becerilerine yönelik araştırmalarda sporun önemli bir belirleyici olduğu göze çarpmaktadır. Sağlık ile öz bakım arasında güçlü bir ilinti vardır (Ergin ve ark., 2011; 145). Bireyin sağlıklı olabilmesi için öz bakım ihtiyaçlarını tam olarak giderebilmesi her yaş için önemlidir. Ancak çocukluk döneminde öz bakım becerilerinin kazandırılması, ergenlik döneminde bu becerilerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, yetişkinlerde psikolojik, yaşlılarda fizyolojik yetersizlikler gibi hayatın farklı evrelerinde farklı sorunlar nedeniyle kısıtlanabilen bir beceridir. Kulüpte özellikle küçük yaştaki sporcuların öz bakım gücünü arttırmak için de

belirli ödevler verilmekte ve sporla birlikte pekişmesi sağlanmaktadır. Bu çalışmaların takipleri antrenörler aracılığıyla yürütülmektedir. Sporcuların da bireysel sorumluluklarından öz bakım becerileri ile ilgili gelişimlerinin antrenör liderliğinin katkı sağladığı düşünülmektedir. Katılımcılar, sporcuların günlük yaşam becerilerinin gelişiminde de antrenörlerin liderlik özellikleri neticesinde verdikleri ödevler ve yönlendirmelerin faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

> "*Evet özellikle öz bakım becerileri açısından benim çocuğumu geliştirdi. Örneğin ayakkabıyı ayakkabılığa koyma alışkanlığı kazandı. Ev adresini burada ezberledi." (Katılımcı 4).*
>
> *"Çocuklar bağımsız olarak bunları yapabilmeli. Verilen ödevleri tavsiyeleri bir emir gibi dinleyerek yapmaya çalışıyorlar. Küçük kızım bir çok işini artık kendi yapıyor." (Katılımcı 5).*
>
> *"Sorumluluk sahibi değillerdi. Üstlerini ben giydiriyordum. Şimdi antrenör telkinleriyle bütün öz bakımlarını kendileri yapıyorlar." (Katılımcı 6).*

Katılımcılar sporcuların antrenör liderliğine bağlı kazanımlarından bahsederken hayatta kalmaya yönelik becerilerini geliştirmelerinden bahsetmişlerdir. *"Buraya ilk geldiklerinde ev adresi ve telefon ezberlediler. Kendileri giyinmeye başladılar. Antrenörün söylemleriyle bunlar tamamen değişti." (Katılımcı 6).*

Sporcuların öz yeterliliklerine yönelik gelişimlerinde katılımcıların vurguladığı yönün antrenör ile olan ilişki neticesinde olduğu göze çarpmaktadır. Antrenörün liderlik özellikleri ve dolayısıyla ortaya çıkan modelleme tutumu sporcuların tüm yönlendirmelere olumlu yanıt verdiklerini göstermektedir. *"Hocanın telkinleri ile zamanı iyi kullanma derslerinde daha dikkatli ve istikrarlı çalışıyor." (Katılımcı 5).*

Toplumsal farkındalık alanında öğrencilere yapılan yönlendirmelerden en önemlisi özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin sporda kaynaştırma sınıfına alınmasıdır. Bu proje ile sporcular farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmak ve saygılı olmak konusunda önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

> *"Kaynaştırma eğitiminin kesinlikle faydalı olduğunu düşünüyorum. Sadece kaynaştırma öğrencilerine değil benim çocuğum gibi normal öğrencilerinde çok şey öğrendiğini düşünüyorum. Hayata farklı açıdan bakmayı farklıda olsa ortak bir yol bulmayı öğrendiler. Özellikle son derslerde kaynaştırma öğrencileri fark edilmiyordu (uyumlu hale geldiler kaynaştırma öğrencisi oldukları belli olmuyordu)." (Katılımcı 2).*

Yapılan çalışmalarda normal öğrencilerin yanı sıra özel öğrenci statüsünde (odaklanma güçlüğü çeken algılamakta zorlanan hafif düzeyde kaynaştırma öğrencileri) olan öğrencilerin de ilk

başlarda özel oldukları çok net görülürken bir süre sonra gelişim gösterdikleri ve standart sporcular arasında özel oldukları fark edilmeyecek düzeyde geliştikleri katılımcılar tarafından gözlemlenerek ifade edilmiştir. Antrenörün kişiye özel ihtiyacını nasıl öğrenebileceğini gözlemleri ile tespit ederek davranması motive etmesi sonucunda ciddi mesafeler alınabilmektedir. Bu kişiye özel davranış geliştirme olumlu ve olumsuz pekiştireçler kullanma hali tüm sporcular için antrenör tarafından uygulanmaktadır.

> *"Şöyle benim çocuğum karakter olarak farklı bir çocuktu. Bütün çocuklara davrandığı gibi benim çocuğuma davransaydı arada ezilip giderdi ve karatede 6.ayını dolduramazdı. Nokta atışı o hangi dilden anlıyorsa öne çıkarmaksa öne çıkarmak, geride bırakmaksa geride bırakmak, kemer sökmekse kemer sökmek hangi dilden anlıyorsa antrenörümüz o dilden yürüdü. Ve başarılı oldu. Allah ondan razı olsun." (Katılımcı 7)*

Katılımcılar, çocuklarının toplumsal alanda davranışlarının vicdani boyutlarıyla ilgili açıklamalar yaparken sporcuların farkındalık ve duyarlılıklarına da dikkat çekmişlerdir.

> *"Mesela sokakta bir çocuk bir çocuğu döverken illaki müdahale eder onu bırakmaz bana ne ya demez, bir kedi orada yemek arıyorsa anne var mı bir şey ya bu kediye, onlara mutlaka bakar. Böyle farkındalıkları var yani var o güzel hoşumuza giden yanları var." (Katılımcı 8).*

> *"Mesela ben burda bir görev veriyorum. Mesela geldi burda küçük çocuklarla alakalı bir görev şeyi oluştu. O sorumluluğu aldı ve orada bir pozisyon aldı. Mesela orda sorunlarla karşılaşıyoruz. ... (çocuğum) çözüyordu, çözüm oluşturuyordu yani." (Katılımcı 11).*

Belli bir seviyede eğitim almış sporculara kendilerinden sonra gelenlere Karate öğretilirken kapasitesine göre bir takım görevler vererek hem sorumluluk almalarını sağlamak hem de öğretirken öğrenmelerini sağlamak hedeflenmektedir. Böylece antrenörün rol modelliğini ve liderliğini dikkate alarak onun gibi sorumluluk alma ve karşısındakine bildiklerini öğretme yöntemleri geliştirme fırsatı oluşturmaları sağlanmaya çalışılmaktadır.

> "*Birlikte yaptığımız yürüyüşlerle de olsun kesinlikle bir eğitimci öğretici bir antrenör önünde olmalı, bir lider olmalı. Bununla da ilk başta karatede antrenörüyle hocasıyla beraber öğrendi. Sonra bizimle bir grup lideriyle yürüyüşü öğrendi. Aslında onda hem kavrama olayı hem de birlikte hareket edebilme yetileri ortaya çıktı." (Katılımcı 13).*

Antrenörlerde sporcuların hem bireysel kazanımları hem de toplumsal rol üstlenmelerini sağlama gayreti göze çarpmaktadır. Bu amaçlarla yapılan projelerde sporcular ile antrenörlerin ortak hedef etrafında toplandığı, birlikte kazandığı edinimlerin olduğu görülmektedir. Bu hal

onları ileriye dönük üniversite hayatı, meslek belirleme, insan ilişkileri, toplumda elde edilecek olan statü, spor yapma ve karate branşındaki yeri gibi hedef olarak belirlenecek konularda çıtayı en üste doğru taşımayı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç ütopik olmayan, ayakları yere basan ama başarının, istikrarlı çalışmanın, özgüvenli olmanın verdiği motivasyon ile büyük hedefler koyabilmeyi, bunun için plan yapabilmeyi ve bu plana muntazaman uyabilmeyi de kapsamaktadır.

4.3.4. Özgüven

Özgüven tanımını genel olarak bireyin başaracağına dair kendine olan inancı olarak yapmak mümkündür. Özgüveni arttırmaya yarayan önemli faktörlerden biri yine spor ve antrenördür. Araştırmalara göre sporcuların özgüvenleri sedanter yaşamı olan bireylerden daha yüksektir (Özbek ve ark., 2017; 53-54). Bireylerin günlük yaşamlarındaki ihtiyaçları kendi kendilerine karşılamaları sonucunda ortaya çıkan öz yeterlilikleri ve iletişim ile güçlenen sosyalleşmeleri özgüveni tetikleyici gelişimlerdir. Bu gelişimler sonucu sporcuların özgüvenlerinin artması beklendiktir. Katılımcılar sporcuların özgüvenlerinin gelişiminden bahsederken antrenörün liderliği nedeniyle sağlanan disiplinden ve rol modelliği ile sağlanan hedeflerden kaynaklandığını belirtmektedirler.

> *"Kendine güveni arttı. Sıkıntılı bir çocuk zaten değil. Spora geç kalmaktan, gelmemekten çekiniyor." (Katılımcı 4).*

> *"Evde çocukların bunları çalıştığını gördüm. Ve çocuğum gelip annesine şunu söyledi 'bir yabancı gelirse ben bağıracağım dimi' gibi işte ne bileyim ' hocamız dedi ki annenin veya babanın cep telefonunu mutlaka ezberle' bunu gelip eve söyledi. İşte temizlik konusunda verilen eğitimler özellikle pandemiden dolayı daha fazla. Spor yaptıktan sonra salonu temziliyorlar hep beraber bunlar çok iyi şeyler. Ev adresini mutlaka ezberlemeleri gerektiği bunları kulüpten öğrendiler. Buna şahidim." (Katılımcı 7).*

> *"Mesela diyor ki hoca mutlaka milli olmamızı bu sene istiyor diyor 14-16 da öne çıkmamızı istiyor diyor. Çok fena çalışıyoruz ama babam diyor hepsini yiyeceğim duman attıracağım diyor böyle bir özgüven geliyor yani adama" (Katılımcı 8).*

> *"(Çocuğum) mesela sorduğunuz soru doğru mu anlamışım bilmiyorum. Ben (çocuğumu) evde bırakıp dışarı gidemezdim çöp atmaya bile çıkamazdım. Mesela şimdi ben sorduğum zaman geçen çarşamba (çocuğumu)bıraktım ve Gayrettepe'ye gittim mesafe olarak baya bir mesafe. (Çocuğum) lütfen korkuyosan gitmeyebilirim bankadaki işimi erteleyebilirim dedim. Hayır ben*

karate biliyorum kendi kendimi koruyabilirim dedi ve bu benim çok hoşuma gitti. Bu sorduğunuz soruya güzel bir örnek olur diye düşünüyorum." (Katılımcı 10).

".....(çocuğum)da anne gözüyle bir başarısızlık kaygısı vardı. Başaramayacağını düşündüğü şeyin içine girmek istemiyordu. Başaracağı şeyde de benmerkezci olmayı seviyor ve istiyor. Buraya başladıktan sonra da kendine daha fazla güvenmeye başladı. Bir şeylere kendini daha fazla atabiliyor. Öncülük edebiliyor. Muhtemelen burayla alakalı bir durumdur. - Tabi canım. Burada da artık belli bir seviyeye geldi zaten. Kendini daha iyi ifade edebiliyor. Maça bile soktuk onu değil mi? - Tabi, 2 kere girdi maça. - Düşünün işte 1 çocuk annesi babası yok kimse yok başka yabancı bir rakibi hakemler vs var orada çıkmış kendini ifade ediyor. Ciddi bir özgüvenin oluştuğunu gösteriyor aslında bu." (Katılımcı 11).

"Onlarda olumlu değişiklikler oluyor tabi. Yani ayakkabısını kendi giyebilen çocuk özgüveni yerine geliyor. Buna değer veriyor çocuk. Kendi başına montunun fermuarını çekebiliyorsa annem babam beni bırakmıyor belki serbestlikte ama hocasının verdiği güvenle kendini daha fazla tanıyor tanımlayabiliyor. Bu konuda da gayet olumlu bizim açımızdan." (Katılımcı 13).

Sporcuların özgüvenleri ve yaşama dair hedefleri birbirini getiren özelliklerdir. Bu iki özellik birbirini tetiklerken disiplini de beraberinde getirir. Sporcuların günlük yaşamda disiplin oluşturabilmeleri, öz bakım becerilerini geliştirebilmeleri gibi gelişimleri başarıya ve dolayısıyla özgüven geliştirmelerine vesile olmaktadır. Ayrıca kendini koruyabileceklerine dair inançları genç sporcuların yaşam kalitelerine ve kendine yetebilme becerisi kazanmalarına destek olmaktadır.

4.3.5. Hedef Belirleme

Hedef belirlemenin yaşamı düzene sokmaktaki önemi günlük yaşam pratiklerinden de her insanın deneyimlediği bir durumdur. Araştırmalarda da hedef belirlemenin motivasyon ve performans, öz düzenleme, öğrenme ve kişisel gelişim, iş ve yaşam doyumu, kariyer başarısı gibi alanlarda olumlu etkiler bıraktığı görülmektedir (Mavisu, 2010; 55-69). Katılımcılar sporcuların gelişimlerinden bahsederken artık kendi geleceklerine dair bir hedefleri olduğunu vurgulamaktadırlar:

"Özgüvenleri çok düşüktü şimdi daha iyiler. Hocanın çocuklara öğretmesi bir meslek haline getirmesi onun için hedef gibi oldu. Pandemi döneminde (antrenör) tek otoriter hoca oldu." (Katılımcı 6).

Özellikle son yıllardaki pandemi ile beraber gelen kısıtlanmış hayat düzeni, toplum içinde farklı örnek alınabilecek şahsiyetlere ulaşımı da zorlaştırmıştır. İletişimin bu kadar az düzeyde tutulmak zorunda kalındığı bir dönemde rol modellik ve liderlik özelliği olan bir antrenör ile muhatap olabilmeleri çocuk yaştaki bireyler için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Antrenörün yaklaşımı ile sporcular, ileriye dönük yön tayin etme ve hedefler belirleme yetisi kazandırmaktadır.

> *"Şöyle ki, buraya dahil hedefleri var. Kuşak atlaması gibi daha iyi yaptığı Mesleği mi diyeyim sporu daha güzel daha hakkını vererek yapmak gibi ama buranın dışına çıkmayı istemiyor. Bir müsabaka olduğunda bensiz gitmek istemiyor mesela ama anneden kopma sürecinden sonra yani inşallah onun için çabalıyoruz şuan. Ondan sonrasında devamının daha da geleceği inancındayım şimdi ... (çocuğum) Karateyi çok severek yapıyor kendisi dile de getiriyor" (Katılımcı 11).*

Karatenin eğitim sisteminde yapılan eğitimler siyah kemere ulaşıncaya kadar 4 ayda bir yapılan imtihanlar, kısa zaman aralıklarında hedef belirleme, bu hedef için çalışma, başarma ya da başaramama gibi yaşanan süreçler sporcuların hedef belirleme sürecini yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu sınavlar, sporculara, büyük hedeflere küçük hedefler için atılan adımlarla varılabileceğini, hedeflere ulaşmak için nasıl yol alınması gerektiğini uygulamalı bir şekilde yaşamalarını sağlamaktadır. Antrenör bu süreci kendi örnekliği ile yürütmekte ve sporculara finalde antrenörü gibi hatta daha iyisi olma gibi hedefler de koyabilmektedirler.

4.3.6. Disiplin

Disiplin kelimesinin sözlük anlamı uyum ve düzen kavramlarını kapsamaktadır[7]. Sporun en önemli kazanımlarından biri disiplindir. İşlerin, yaşamın, planların bir düzen altında işlemesi için gerekli olan tutuma disiplin denilebilir. Disiplin kazanabilmek toplumsal yaşama uyumu ve yaşam içinde düzeni getirmektedir. Bu kazanım da sporcuların kişiliklerinin gelişmesi açısından önemli bir kazanımdır.

> *"(Çocuğum) daha disiplinli ben şeyi çok istedim spora başlarken sizinle de konuştuğum zaman, sizin o tatlı disiplininizi tatlı kızarız ya çocuklara sizin o disiplininizi almasını çok istedim. Çünkü onu aldığında düşünüyorum zaman kısa olabilir ama mesela yolda gelirken saat kaç geç*

[7] https://sozluk.gov.tr/

kalmayalım diye soruyor onun sorumluğunu biliyor artık. Sizin onda çok etkiniz olduğuna inanıyorum" (Katılımcı 10).

Karate standart spor anlayışlarından farklı bir savaş sanatı niteliğindedir. Bu özelliği ile belli ölçülerde de olsa askeri bir disiplin yönü vardır. Zira insanlar birbirlerine zarar vermek istediklerinde sadece yumruk veya silah-bıçak gibi aletler kullanmak yerine aldatmayı, kandırmayı manipüle etmeyi de kullanabilmektedir. Bu duruma bütüncül bakabilmek adına bir kurallar silsilesine uyumu zorunlu kılmaktadır. Özellikle küçük yaşta Karateye başlayan bireylerin önce disipline olma, kurallara uyma hali öğretilmeden öğrenme başlamaz, başlayamaz. Antrenörü dinleyecek, izleyecek, anlayacak anlamadığı yerde soracak ki öğrenebilsin. Disiplinin olmadığı yerde öğretme ve öğretme hele ki ölüm ile hayatta kalmayı anlatan bir savaş sanatının icrası mümkün olmayacaktır.

Disiplinli kişilerin başarılı olmaları beklendiktir. Sporcuların antrenör liderliği ve rol modelliği ile spor vasıtasıyla edindiği bu önemli yeterlilik, sporcuları spor becerileri dışında da başarıya sevk etmektedir.

4.3.7. Entellektüel Gelişim ve Okul Başarısı

Sporcuların akademik başarılarının zayıf olacağı kanaati toplumda yaygın olsa da literatürde daha çok sporun akademik başarıya olumlu yönde katkı sağladığı belirtilmektedir (Mücevher ve ark., 2016; 121). Antrenör, eğitim prensipleri kapsamındaki uygulamaları, okul yönetimi ve hocaları ile görüşmektedir. Görüşmelerin ve yönlendirmelerin amacı öğrencinin okul başarısını yükseltmek yanında sporun eğitim başarısına olan olumlu etkisine de velileri ikna etmektir. Bu görüşmeler neticesinde veli ve sporcuları da yönlendirmektedir. Bu çalışmalar sonucunda sporcuların okul başarıları yükselmektedir. Antrenörün yönlendirmelerine sporcu ve velilerin harfiyen uyması ve başarıya ulaşmaları da antrenörün rol modelliğinin ne kadar güçlü olduğunun bir göstergesidir.

"Antrenör yönlendirme konusunda çok etkin, çocuklar bir şey söylendiğinde azami dikkate almaktalar. Biz aileler olarak dinletemiyoruz ama antrenör söyleyince yapıyorlar." (Katılımcı 1).

Kitap okuma projesi ile sporculara kitap okuma alışkanlığı kazandırılmak amaçlanmıştır. Antrenörün başlattığı bu projeye veli ve sporcuların ilgi ile katılımı nedeniyle kitap okuma alışkanlıkları gelişmiş ve bu şekilde devam etmiştir. Antrenörün kitap okuma konusundaki rol modelliği hakkında katılımcı söylemleri şu şekildedir:

"Kitap okuma projesini güzel ve başarılı buluyorum. Şimdi daha çok kitap okuyorlar, bir kitap bitince yenisinin hemen elinin altında olmasını istiyor, hatta yoksa strese giriyor kitabı yoksa kaygılanıyor. Kitap okuma anlama kabiliyetini arttırır okul başarısına etkisi olur kendisini daha iyi ifade eder. Benim çocuklarım genel olarak bu vasıfları kazandılar. Veliler olarak kitap okumaya daha rahat yönlendirebiliyoruz. Biz önceden kütüphanemizde kitap bulunduruyoruz okuduklarını anlatmalarını istiyoruz ve anlatıyorlar bu alanda özgüvenleri oluştu. Asıl ağırlıklı rolün antrenörde olduğunu gördük. Özellikler tatilde yapıldığından çok verimli oldu. Kitap okumayı antrenör önemsemese yaz sürecinde boş kalırdı biz yönlendiremezdik. Antrenörün sayesinde oldu." (Katılımcı 1).

"Şöyle kitap okuma konusu Türkiye'de ses getirdi belli daha da getirir ve o başlı başına güzel bir kampanya. Ama dahası kaynaştırma eğitiminiz var mesela sizin bu okullarda da olan bir şey. Bu çocukların da ellerinden tutulması onların da gerçekten halkla iç içe olması için çok önemli birşey. Sporda kendini ifade etmesi için iyi bir şey herkesin yapabildiği şeyler vardır kimi eliyle kimi ayağıyla kimi koşarak kimi durarak neyse ifade edebilir kendini öyle diyebilirim" (Katılımcı 7).

"Nasıl desem bu yıl örneğin bunu da söyleyebilirim ders çalışmalarından okulla ilgili evde olmasına rağmen o kadar disiplinli ders çalıştı ki Şok oldum ya. Adam bütün derslere katıldı biliyor musun öğretmenler teşekkür etti telefondan veli toplantısı oldu ..... eşim katılmış. Teşekkür ettiler bütün derslere katılmış" (Katılımcı 8).

"Bu sorduğunuz soru bunu kapsıyor mu bilmiyorum ama. Mesela kütüphaneniz var sizinle ayak üstü sohbet ettiğimiz zaman söylemiştiniz çocuklara kitaplar veriyoruz ödünç olarak çocuklar kütüphaneden kitaplar alıyor, bu kütüphanedeki kitapları kendi cebinizden karşılayıp alıp koyuyosunuz çünkü gerçekten kitap alamayacak durumda olan çocuklar var onlara kitap alışkanlığı kazandırmanız onun kontrolünü sağlıyor olmanız bence güzel" (Katılımcı 10).

Katılımcının betimlediği bu değişim antrenörlerin yeni ufuklar gösteren liderlik özelliklerinden ve kitap okur bir spor eğitmeni kimliği ile örneklik göstermesi nedeniyle oluşan rol modelliği sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Liderlerin gördükleri vizyonu paylaşan ve aynı hedefi yönlendirdiği kişilerde de ortaya çıkarabilen bir kimlikte olduğu söylenebilir. Kitap okuma projesinde de antrenörlerin kitap okuyan sporcular yetiştirme hayalini sporcular ile paylaşabilmiş ve hem yönlendirerek hem de örnek olarak sporcuların kitap okuma alışkanlığı kazandırdıkları görülmüştür. Böylece öğrenciler üzerindeki olumlu değişimlerin antrenör özellikleriyle ne kadar ilintili olduğu görülmektedir.

Yapılan kitap okuma projesi ve diğer projelerde bariz görülen antrenörün rol modelliğinin ve liderlik vasfının neden olduğu yönlendirmenin sporcular üzerindeki etkisinin çok yüksek olduğudur. Bu yönlendirme çalışmalarının doğru hedefler belirleyerek yapılabilmesi sonucunda Karate yapan sporcu çocuklar üzerinde görüldüğü gibi bir çok alanda başarılı sonuçlar alınması mümkün olabilecektir.

4.3.8. Saygı

İnsani erdemlerin en önemlilerinden birisi saygıdır. Saygının sözlük tanımı "bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu"[8] olarak tanımlanmaktadır. Saygı bireyin benliğinden başlayarak tüm evrene genişletilebilir bir özelliktir. Günlük yaşamdan hayat felsefesine ve prensiplere kadar mikro ve makro tüm ilişki biçimlerinde ve tüm varlık alemine yönelik bir hissiyattır. Sporcuların saygı kazanımları yaşamlarını manevi boyutta da etkileyecek önemli bir etkendir. Sporcuların antrenörlerin liderlik ve rol modelliğinde kazandıkları bu özellik de büyük bir kazanım olarak görülebilir.

> *"Sizi dinlerken yatar halde iken büyüklerin yanında, karşısında olmaz. Saygı açısından düzgün olmak gerekir demenizi dikkate alıp uyguluyor." (Katılımcı 9).*

Karate sporunun kendine has özelliği olan bütün karşılaşmalar, yarışmalar hoca ve öğrenci diyalogları selam ile başlar, selam ile biter. Yani saygı ile başlar saygı ile biter. Karşınızdaki rakip sizin düşmanınız olmadığı gibi belli kurallar çerçevesinde düşmanınızın tepkilerini vererek sizi gerçek düşmana hazırlayan kişidir. Tabiri caizse rakibiniz nerede ise kutsaldır ve saygıyı hak etmektedir.

4.3.9. Sorun Çözme Becerisi

Günümüzde insanlık, giderek gelişen ve karmaşık hale gelen bir toplum yapısı ile karşı karşıyadır. Teknolojinin hızla gelişmesi, küreselleşme, bilginin erişilebilirliğinin artması gibi gelişmeler bir çok kolaylıkla birlikte toplumsal düzeni kompleks bir yapı haline de getirmiştir. Bu nedenle günümüzde problem çözme becerisi modern insanın başarısı için olmazsa olmaz bir önem taşımaktadır (Şahin, 2004; 161-163). Spor ile problem çözme becerisinin doğru orantılı olduğunu gösteren araştırmalardaki (Mirzeoğlu ve ark, 2010; 18) gibi katılımcılar da

[8] https://sozluk.gov.tr/

antrenörün liderliği ve rol modelliği ile sporun katkısı olarak bu beceriyi gözlemlediklerini bildirmişlerdir:

> "*Bir kere hoca kesinlikle kişisel problemlere, sorun yaşayan çocuklara bile o ortamda dikkate alarak, dikkat ederek hitap ediyor. Yani şöyle, benim oğlum herhangi bir arkadaşıyla arası bozulduğunda veya sıkıntı olduğunda hocasına der. Gayet olumlu bir şekilde karşılayıp aralarını halledebiliyor. Yani aralarındaki olumsuzluğu kaldırabiliyor. Buda bizim için çok önemli. Çocuk her kavga ettiği ortamda mesela eğer ayrılsa, o ortama bir daha gitmek istemese hayatı boyunca her yerden soyutlanır. Ama antrenörü sayesinde çocuk işbirliği yapmayı öğreniyor. Arkadaşlarıyla olumsuz bir şey yaşadığında çözüm yapmayı öğrenebiliyor birlikte" (Katılımcı 13).*

> *"Problem çözme yetisinde de gayet iyi olumlu değişimler oldu. Normalde bir şeye başladığı zaman anında sıkılırdı. O işin sonunu görmezdi, beklemezdi. Şimdi burada birlikte hareket etme, akranlarıyla beraber olma, sonrasında başladığı işi sonucunu görene kadar artık bir çaba içerisinde. Yani başladım artık sıkıldım bırakayım değil de, bu işi sonuna kadar gitme hani kötü bile olsa sıkılsa yılsa bile sonuna kadar gitme mücadelesi içerisinde." (Katılımcı 13).*

Karate branşında hep standart bir eğitim tarzı uygulanmamaktadır. Devamlı farklı sorunlar ile karşılaşma olasılığı, aynı anda birden çok iş, konu ve kişi ile mücadele etme gibi olasılıklar göz önünde bulundurularak bunlara karşı kendini savunma (illa savaşarak değil duruma göre doğru ve net ifadelerle kullanılan iletişim becerisi de) öğreti içerisinde uygulanmaktadır. Bu uygulamalar; problemlerin standart olmadığını, her zaman değişkenlik gösterebileceğini bundan dolayı da devamlı karşılaşılan sorunlara farklı açılardan bakarak çözümler oluşturulması gerektiğini anlamayı sağlanmaktadır. Burada antrenörün yine kulüp içinde ve dışında karşılaştığı her türlü sorun ve probleme karşı yaklaşımları Karate yapan sporcuların takibini ve taklit etmelerinin ortamını oluşturmaktadır.

4.3.10. Günlük Yaşam Becerileri

Yaşam becerileri, fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak yaşamdaki zorluklarla başa çıkmak olarak ifade edilebilir. Günlük yaşam becerileri çocukluk ve ergenlik yıllarında edinilen becerilerdir. Yaşam becerileri bireyleri zorluklara hazırlayarak güçlendirir (Cesim ve ark, 2019; 266). Yaşam becerilerini Dünya Sağlık Örgütü "bireylerin gündelik hayatın taleplerini ve zorluklarını etkili bir şekilde ele almasını sağlayan uygun ve olumlu davranışlar için yetenekler" şeklinde tanımlarken, UNICEF, "insanların bilinçli kararlar almalarına, etkili iletişim kurmalarına, sağlıklı ve verimli bir hayat için ihtiyaç duyulan baş etme ve kendini yönetme

becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan psikososyal ve kişiler arası beceriler" şeklinde ifade eder (Cesim ve arkadaşlarından (2019) alıntıyla WHO, 1999; UNICEF, 2005). Katılımcılar, sporcuların günlük yaşam becerileri ile ilgili somut örnekler vererek bireylerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilme becerilerinin adım adım nasıl geliştiğini örneklendirmektedirler:

> *"Çocuklar bireysel hareket etmeyi öğreniyorlar hocaları eşliğinde burda akranlarıyla beraber. Bu ayakkabıyı ters bile giyse kendi giyebilmeyi öğreniyor. Kendi bişeyi başarabilir gururunu yaşıyor. Normalde biz anneler dayanamıyoruz. Ben yapayım ben çekeyim fermuarını diyoruz ama hocaların sayesinde burda çocuklar kendilerini "ben de bir birey oldum artık" diye tanımlayabiliyorlar." (Katılımcı 13).*

Yapılan gözlemler sonucunda bazı ailelerin özellikle annenin çocuğun ayakkabısını, çorabını, giydirmesi hatta erkeklerin giyinme odasına girerek çocuğunu kendi giydirme çabasında olması gibi durumlarda zaman zaman aileler ile yapılan görüşmelerde özellikle öz bakım becerilerinde yapılan telkinler, çocukların yanlış yapmalarına fırsat vermelerini istemek şeklinde olabiliyor. Çocuğun çorabını ters olsa da kendi başına giymesi başarmanın verdiği mutluluk ile bir sonraki denemesinde doğrusunu yapma fırsatını sağlamaktadır. Antrenör, aile ve çocuk arasındaki bağımlı olma halini gözlemleyerek kişiye özel olarak ailelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Yönlendirmelerle gelişen yeni aile-sporcu arasındaki bu yeni tutumlar, süreç içinde genel olarak yaşam becerilerine yansıması sağlanmaktadır.

4.3.11. Gerçek Hayat ile Teorik Öğrenimleri Birleştirebilme

Sporcuların genel olarak kazanmasının önemli olduğu kazanımlardan biri ahlaki gelişimleridir. Sporcuların centilmenlik, dürüstlük, saygılı davranış, hoşgörü gibi görgü ve ahlak değerleri kazanmaları konusunda antrenörün rol modelliği büyük önem taşımaktadır (Sezen ve Yıldıran, 2003, 13). Bu konuda yapılan yönlendirmeler Karate branşının en temel ilk öğesi. Selamla başla selamla bitir. Selam saygı ifadesidir, çalıştığın alana. Sana öğreten hocana, beraber çalıştığın arkadaşına rakiplerine her zaman selam ile başla saygılı ol selam ile bitir, bütün yaşadıklarının üstünde kin ve nefret tohumlara ekecek fırsatı oluşturma ve yine saygı ile tamamla. Salon içinde senden sonra gelenlere iyi davran yardımcı ol doğru örnek ol saygılı ve hoşgörülü ol şeklindedir. Toplumsal ve küresel barışın anahtarı spordur (Sevim ve ark., 2001; 1). Antrenörün ahlaki değerler konusunda rol model olduğuna dair katılımcı söylemleri şu şekildedir:

"Sadece spor değil ahlaki yönden de gelişimi oldu arkadaş ortamı, fiziki olarak gelişimi vb birçok farklı konuda çalışmalar gördük akademik olarak başarısında katkı sosyal ilişkilerinin gelişmesi." (Katılımcı 1).

Bu etkinlikler ve yönlendirmeler sonucu sporcuların gerçek hayattaki iletişim, insan ilişkileri, olgunlukları ve onlara başarı getirecek erdemleri kazanmaları bu prensipleri de hayatta uygulamaya nasıl geçireceklerine dair tecrübeleri olmuştur.

"Antrenörlerin gerçek hayatta karşılaşabilecekleri olaylara karşı anlatımlar, gösterilenler onu olumlu yönde etkiliyor. Gerçek hayat ile yaptıkları örtüştürüyor." (Katılımcı 5).

Günümüz eğitim sistemlerinde çözümsüz kalan sorunlardan biri olan teorik bilginin günlük hayata aktarımı konusunda spor bağlamında antrenör liderliği ve rol modelliği ile kazanımlar sağlandığı düşünülmektedir.

Geçmişimde belli bir seviyede Karate sporu yapmış biri olarak bana kazandırdığı güzel hasletleri kendi evladımın da kazanmasını umarak bir antrenör arkadaşıma götürdüğümde ders ortamını gözlemledim. Çocuk yaştaki sporcuların pedagojik yaklaşım sergilenmeden eğitim vermenin eksik olduğuna kanaat ederek bu konuda bizzat kendim bir adım atarak eğitim vermeye karar verdim. ilk etapta 5-7 yaş bir çocuk grubu ile başladığımda gözlemlerim ve deneyimlerimin sonucunda bu teze konu olan Antrenörün Rol Modelliği ve Liderlik konusu oluşmuş, bu sürecin farklı antrenörler ve spor kulüpleri tarafında sürdürülebilir hale gelebilmesi için sporcu bireylerin bu süreci nasıl deneyimlediği ve hayatında ne gibi değişiklikler olduğunu ölçerek ortaya koyma ihtiyacı hasıl olmuştur.

5. SONUÇ

Eğitim konusu meslek edinme, ticaret, sağlık vb. her alanda ele alınmakta ve alanların sosyolojik zeminde tartşılagelen bir alandır. Bilgiyi aktarma yolları bilginin kendisi gibi kesintisiz ve birikimli bir şekilde irdelenmektedir. Spor eğitimlerinde sporun teknik eğitimi haricinde manevi tarafının da güçlendirilmesi için antrenörün sorumluluğu olduğu çoğu kez gözden kaçmaktadır. Oysa antrenörün liderlik vasfı sporcular üzerinde hem sevilen hem de memnun edilmeye çalışılan, çok kıymet verilen kişi konumunda olduğu tecrübeler ışığında görülmektedir. Antrenör de bir eğitimci olduğundan son tahlilde öğretmenlerin görevlerine benzeyen bütüncül olarak yaklaşmak gereken bir "insan yetiştirme" sorumluluğundan bahsedebiliriz. Nasıl ki bir öğretmen sadece vermesi gereken bilgiyi vermekle değil duruşu, düşünüşü, tutumu, davranışı gibi durumlarla da öğrencilerine örnek olmalıdır antrenörler de aynı şekilde sporcuların karate yeterliliklerinin ötesinde kendi tutum, davranış ve düşünceleriyle de örneklik göstermelidir.

Antrenör, küçük yaştaki sporcular için sözüne itimat edilen biri olarak görülmektedir. Sporcuların antrenörleri anne babasından bile fazla dinlediğine dair bu araştırmada da katılımcıların ifadeleri mevcuttur. Bu bağlamda doğru rol modellik ve liderliği antrenörün sadece spor alanında değil akademik alanda, sosyal alanda psikolojik ve sporcunun kişilik karakter gelişiminde de rol oynadığı görülmüştür. Rol modellik ve liderlik özellikleri ile spor ve karatenin özellikleri irdelendiğinde; genel olarak tüm eğitimciler açısından önemli olan rol modellik ve liderlik kavramlarının, uygulamalı alanı, fiziksel aktivitenin fikri felsefeye yansıtıldığı karate antrenörlüğünde de sporcunun psikolojik, fikri, ahlaki, kişilik gelişimi açısından önemi daha da belirgin görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Kulüpteki antrenörün rol model olabilmesi kendini sevdirmesi, sporcuyu önemsemesi, kendini sadece sporda değil farklı alanlarda da geliştirmesi, sporcuları sevmesi, onları disipline etmesi ile mümkün olmuştur.

Bu kulüpteki antrenörün liderlikleri de sporculara yol göstermesi, ufuk açması, geliştirmesi ve değiştirmesi, sporcuların gelişimleri için yeni yollar araması, spor faaliyetleri dışında da onların gelişimleriyle ilgilenmesi, etkili ve samimi iletişimi, eğitim düzeyinin yüksek olması, kendini farklı alanlarda da geliştirmesi gibi özellikleriyle ortaya çıkmaktadır.

Kulüpte yürütülen bir çok proje sporcuların teknik gelişimlerinin dışında toplumsal ve bireysel sorumluluk ve farkındalık geliştirmelerine yönelik bütüncül yaklaşımla düzenlenen çalışmalardır. Projelerin konu ve kapsamları doğa ve hayvan bilinci, engellilere yönelik

farkındalık, engellilerin gelişimlerine yönelik destekler, entelektüel kapasitenin gelişimi için kitap okuma programları ve teşvikleri, meslekleri anlama tanıma ve yönlendirme çalışmaları, akademik eğitimin gelişimine yönelik kurslar, farklı ekstrem spor organizasyonları, kültürel ve doğa gezisi organizasyonları, gençlere ve ailelere yönelik seminerler, öğrencilere yönelik psikolojik danışmanlık hizmetleri olarak özetlenmesi mümkündür. Bu projelerin hem antrenör hem sporcu hem de velilerin gelişimlerine katkıları olduğu yadsınamazdır. Spor dinamiği etrafında geliştirilen ve bir halkanın etrafındaki genişleyen halkalar gibi tanımlanabilecek kapsamlı gelişim eğitimleri aynı zamanda spor kulüplerinin de kapasitelerini arttırmada faydalı olan çalışmalardır.

Bu bakış açısıyla antrenörlere yönelik öneriler:

- Antrenörlerin rol modellik ve liderlik eğitimleri almaları, sporcuların kazanımlarını merkeze alarak çalışmaları, sporculara sadece spor teknikleri değil yaşam deneyimlerini de olumlu yönlü olarak aktarmaları sporcuların başarılarını arttıracak bir öğedir.
- Antrenörler sporcuların doğru hedefler belirlemelerinde yardımcı olabilirlerse onların sadece Karate alanında değil tüm yaşamlarında kazançlı olmalarını sağlayacaklardır.

6. KAYNAKLAR

Akkoyunlu, Y. (1996). Beden Eğitimi ve Spor. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 80-81.

Alpaslan, A. H. (2012). Ergen Ruh Sağlığı ve Spor. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 13, 181-185.

Alpay, H. (2013). Karate-Do Antrenör El Kitabı. Türkiye Karate Federasyonu, Eğitim Kitapları Serisi, Ankara.

Alpay, H. (2016). Sensei El Kitabı. Türkiye Karate Federasyonu, Eğitim Kitapları Serisi, Ankara.

Arı, A. ve Kurnaz, E. A. (2019). Dönüştürücü Öğrenme Modeline Dayalı Geliştirilen Etkinlikler ile İngilizce Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısı Dönüşümlerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 4(2): 57-71.

Aydın, A. (2006). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Tek Ağaç Yayınları, 7. Baskı, Ankara.

Aykanat, Z. (2010). *Karizmatik Liderlik Ve Örgüt Kültürü İlişkisi Üzerine Bir Uygulama.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ayrancı, E. ve Öge, E. (2010). Dönüşümsel Liderlik Kavramı Hakkında Önde Gelen Teoriler ve Türkiye'de Kavramı Ele Alan Çalışmalar. *ABMYO Dergisi,* 17, 37-46.

Bakan, İ. ve Doğan, İ. F. (2012). *Hizmetkar Liderlik.* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

Baltacı, A. (2019) *Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?.* Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.

Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.

Baykan, Z. (2017). *İyi Örnek Olma (Rol Model Olma)*. Turkiye Klinikleri J Med Educ-Special Topics, 2 (3), 135-9.

Bayrakçı, M. (2007). *Sosyal Öğrenme Kuramı Ve Eğitimde Uygulanması.* SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 198-210.

Bozlu, B. (2020). *Pierre Bourdieu Sosyolojisi ve Spor Alanının İnşası.* Sosyolojik Bağlam, 1 (1), 13-26.

Cesim, Ö. B., Abaoğlu, H., Çelik, Z. ve Demirok, T. (2019). *Çocuk ve Ergenlerde Yaşam Becerileri ve Ergoterapi.* H. Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6(3), 264-275.

Çetin, N. G. ve Beceren, E. (2007). *Lider Kişilik: Gandhi.* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5), 110-132.

Demir, E. ve Köse, M. (2016). *Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğretmen Görüşleri.* Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, 53, 38-57.

Dever, A. (2015). *Spor Sosyolojisi.* Siyasal Kitabevi, Ankara.

Durak, N. (2011). *Gelenek ve Modernite Etkileşimi Bağlamında Spor Etiği.* Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(27), 43-63.

Ergin, A. ve ark. (2011). *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Öz Bakım Gücü Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler.* Pamukkale Tıp Dergisi, 4(3):144-151.

Filiz, K. (2002). *Sporun Tanımlanması ve Kapsamının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma.* G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2), 203-211.

Giddens, A. (2018). Sosyoloji. Kırmızı Yayınları, İstanbul.

Goffman, E. (2014). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu. Çev: Barış Cezar, Metis Yayınları, İstanbul.

Kabaklı Çimen, L. (2019). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Rol Model Tercihleri.* Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(1), 88-110.

Kaplan, Y. ve Akkaya, C. (2013). *Toplumsal Tabaka Farklılıklarının Spora Yansıyan Sonuçları (Antalya Örneği)*. Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 3(2), 1-21.

Karip, E. (1998). *Dönüşümcü Liderlik.* Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 16, 443-465.

Kırmaz, D. (2010). *Bilgi Çağı Lideri.* Ankara Barosu Dergisi, (3), 207-222.

Kırılmaz, H. ve Ayparçası, F. (2016). *Modernizm ve Postmodernizm Süreçlerinin Tüketim Kültürüne Yansımaları.* İnsan ve İnsan Dergisi, 3(8), 32-58.

Harmandar, İ. H. (2004). Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Hastie, P.A. & Hay, P. (2012). Qualitative approaches. (K Armour, D Macdonald, Ed.) Research Methods in Physical Education and Youth Sport. London: Routledge.

İkibeş, S. (2020). *Antik Olimpiyat Oyunlari Ve Ölüm Sporu Pankreas.* ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11)1, 253- 267.

İnceoğlu, M. (2004). Tutum Algı İletişim. Elips Kitap, 1. Baskı, Ankara.

Karaboğa, M. T. (2019). *Lise Öğrencilerinin Rol Model Tercihlerine İlişkin Bir Çalışma.* Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 363-391.

Katı, Y. (2016). *İşgörenlerin Politik Becerileri ve Kariyer Başarısı İlişkisi: Lider Üye Etkileşiminin Aracılık Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılcıgil, E. (1988). Sosyal Çevre-Spor ilişkileri, Ankara.

Küçük, V. ve Koç, H. (2004). *Psiko-sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi.* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (9), 1-11.

Küçükibiş, H. F. (2016). *Rol Model Alma Davranışlarının Ve Fiziksel Aktivite Tutumlarının Ders Seçimleri Üzerine Etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kümbetoğlu, B. (2008) Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. Bağlam Yayınevi, İstanbul.

Koca, C. (2017). *Spor Bilimlerinde Nitel Araştırma Yaklaşımı.* Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 28 (1), 30–48.

Kongar E (2011). İçimizdeki Zalim, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kotan, Ç. Hergüner, G. ve Yaman, Ç. (2009). İ*lköğretim Okullarında Okuyan Sporcu Öğrencilerin Spor Yapmalarında Okul Ve Aile Faktörünün Etkisi (Sakarya İl Örneği)*. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 49-58.

Köse, M. ve Demir, E. (2004). *Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğrenci Görüşleri.* Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4 (1), 08-18.

Mavisu, H. (2010). *Bireysel Kariyer Planlamanın Aşamalarından Biri Olarak Hedef Belirleme ve Kariyer Başarısı İlişkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mirzeoğlu, N. ve Çoknaz, D. (2006). *Türkiye'de Spor Bilimleri ve Mesleki Sorunlar: Nitel Bir Analiz.* Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), 1, 27-38.

Mirzeoğlu, D. Özcan, G. Kıyak, . ve Aydemir, F. (2010). *Ortaöğretimde Lisansli Olarak Spor Yapan ve Spor Yapmayan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi.* Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 15(2), 3-19.

Okuş, H. (2013). *Mücadele Disiplinleri ve Onun İçerisinde Gelişen Karatenin Tarihsel Süreçleri ile Karatenin Kültürel ve Tanımsal Çelişkileri Üzerine Bir Değerlendirme.* 7. Dan Tezi.

Önen, S. M. ve Kanayran, H. G. (2015). *Liderlik ve Motivasyon: Kuramsal Bir Değerlendirme.* Birey ve Toplum Dergisi, 5(10).

Öner, Ç. (2017). *Spor Bilimleri Fakülteleri Antrenörlük Öğrencilerinin Otantik Liderliklerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ve Duyarlı Sevgi Becerileri Açısından İncelenmesi*. Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2(2), 1-20.

Örücü, E. ve Üngören, E. (2013). Örgütsel Davranış. Lisans Yayıncılık, İstanbul.

Özbek, S. Taşbilek Yoncalık, M. ve Alıncak, F. (2017). *Sporcu ve Sedanter Lise Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerinin Karşılaştırılması (Kırşehir İli Örneği)*. Sosyal Bilimler Dergisi, 2(3), 46-56.

Özdamar, G. Ada, E. N. ve Pehlivan, Z. (2016). *Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Ericson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemlerine Ait Kazanımlarının İncelenmesi.* Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 7(2), 103-111.

Özer, U. ve Çolakoğlu, T. (2017). *Çağdaş Spor Bilincinin Oluşmasına İlişkin Spor Yöneticilerinin Görüşleri.* Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 1(2), 1-11.

Öztürk, Ü. (2012). *Thomas Kuhn'un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme.* Kaygı Dergisi, 173-191.

Özsoy Yener, F. (2011). *Sorunlu Öğrenci Davranışlarının Çözümünde Yönetici Ve Öğretmenlerin Rol Model Davranışlarının Önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saygın, A. U. (2016). *Anthony Giddens'ın Sosyolojisinde Modernliğin Boyutları.* Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR), 1(2), 69-80.

Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: AnıYayıncılık.

Sönmez, V. (2010). *Auguste Comte (1798-1857) Pozitivizm (Olguculuk).* Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 3(3), 161-163.

Sünbül, A. M. (1996). *Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rolleri*. Eğitim Yönetimi, 2(1), 597-607.

Şahin, Ç. (2004). *Problem Çözme Becerisinin Temel Felsefesi.* Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10, 160-171.

Şentuna, B. Boş Zamanlar Sosyolojisi. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyoloji Programı.

Şirin, E. F. ve Sevilmiş, A. (2020). *Antrenör Pedagojik Yeterlik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması ve Genç Sporcuların Algılarına Göre Antrenörlerin Pedagojik Yeterliklerinin İncelenmesi*. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 31 (3), 106-120.

Talimciler, A. (2010). Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sporu. Bağlam Yayınları, İstanbul.

Taslak, S. (2008). *Göreve İlişkin Çatışmalarda Etkileşimci ve Dönüşümcü Liderlik Üzerine Etkili Bir Değerlendirme.* Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31, 121-144.

Tekin, A. ve Zorba, E. (2001). *Spor ve Rekreasyon Organizasyonlarında Etkili Liderlik.* Atatürk Üniversitesi BESYO Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.

Terlemez, M. (2019). *Sporda Antrenör ile Liderlerin Yaklaşımları, Davranış Özellikleri, İlke ve Çalışma Yöntemleri.* Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, 1(1), 95-126.

Terekli, M. S. ve Çobanoğlu, H. O. (2018). *Mega Spor Organizasyonlarının Ekonomik Etkilerinin Türkiye Açısından Avantaj Ve Dezavantajları.* The Journal of Social Science, 2(3), 95-107.

Tezcan, M. (1990). *Toplumsal Değişme ve Spor.* Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

Turkay, H. (2020). *Spor Sosyolojisi: Geçmişten Günümüze Gelişimi ve Gelecek Beklentileri.* Spor Eğitim Dergisi, 4 (2), 53-61.

UNICEF. (2005). Life Skills–Based Education in South Asia: A Regional Overview Prepared for: The South Asia Life Skills–Based Education Forum. Paris: The United Nations Children's Fund (UNICEF).

Vahapoğlu Bindesen, Z. ve Bindesen, M. (2020). *İnsan, spor ve felsefe (Spor felsefesine bir giriş)*, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 22(4).

Wallace, R. A. ve Wolf, A. (2013). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. Küre Yayınları, İstanbul.

WHO. (1999). Partners in Life Skills Education. Geneva, Switzerland: World Health Organization, Department of Mental Health.

Yalçın, C. (2014). *Yabancı Dil Öğretiminde Sosyal Öğrenme Modeli*. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(12), 699-710.

Yeşil, A. (2016). Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(3).

Yetim, A. A. (2000). Sporun Sosyal Görünümü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), 1, 63-72.

Yetim, A. Tolukan, E. ve Şahin, M. Y. (2015). *Spor Tesisi Yöneticilerinin Dönüşümcü Liderlik Davranış Özelliklerinin İncelenmesi.* International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 3, 133-147.

Yıldırım, S. ve Özcan, G. (2011). *Lisanslı Olarak Takım Sporu ve Bireysel Spor Yapan ile Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması.* Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(23), 111-134.

Yıldız, E. ve Çetin, Z. (2018). *Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi.* H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 54-66.

Yılmaz, İ. Çimen, Z. ve Bektaş, F. (2009). *Sporcu Algılamalarına Göre Bireysel ve Takım Sporu Antrenörlerinin İletişim Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması.* Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11(4), 52-57.

7. EKLER

7.1. Ek-1: Karate ile İlgili Kavramlar[9]

Dojo: Okul

Karete Ka: Karate yapan kişi

Kyu: Siyah Kemer oluncaya kadar süreçteki her 4 ayda bir imtihanı yapılarak terfi edilen kemer seviyesi.

Dan: Siyah kemer ile beraber 1. Dan ile başlayan her Dan seviyesinin bir sonraki kemer seviyesinin yılı kadar beklenerek imtihana girilebilen ve kazanılırsa bir üst Dana terfi edilen kemer seviyesi

Karatede kullanılan bazı kelimeler Karate felsefesinin özünü ifade eder. Bu ifadeler, antrenör ile içselleşir. Böylece Karate öğrencisi lideri olan antrenörü rol model olarak görür.

OSS: Selam, tamam, anlaşıldı gibi anlamlar yüklenen bu kelimenin anlatımı şu şekildedir: İtme ve tahammül etme olarak ifade edilen sözcük, ilk olarak Japon Deniz Kuvvetleri'nde başlatılan bir uygulama ile hayata geçirilmiştir. Söylenmesi, çenenin göğüs kafesine değmesi ile gırtlaktan gelen güçlü bir ses çıkacak şekilde uygulanmalıdır.

İtme; olaylardan uzaklaşmak, kendine ve rakibine zarar vermemek

Tahammül etme; dayanma gücü, itaat, sabretmek.

Kara: Boşluk. Bütün görülebilir gerçekliliğin şekli boşluk, kısaca hiçliktir. Boşluk bütün gerçekliğin başlangıcıdır. Bu DO disiplini, elleri boş bir adamı ifade eder. Yani barış ve kardeşliği remz eder.

Te: Anlamı *El* olmakla beraber, sanat ve teknik anlamında kullanılır. El'in açık olması çoğu kültürlerde dostluğu, barışı ve art düşüncesizliği simgeler. Sanatsal anlamda ise üretkenliği remz eder.

DO: Japon kültüründe çeşitli sanat dallarında insan yeteneklerini ortaya çıkaran Ruh Yolu'dur. DO yoluna, derinleştirilmiş bir disiplin ile ulaşılır. Burada anlatılmak istenen YOL; karanlık,

[9] H. Alpay, Karate-Do Antrenör El Kitabı, Türkiye Karate Federasyonu, Ankara: Eğitim Kitapları Serisi, 2013. H. Alpay, Sensei El Kitabı, Türkiye Karate Federasyonu, Ankara: Eğitim Kitapları Serisi, 2016.

sonu gözükmeyen, gelişmiş bir zihinsel boşluktur. İnsan, bu zihinsel boşluğun içinde kendinden daha gelişmiş bir zekâ ve enerji ile iletişime geçildiğine inanılır.

Temel olarak doğruluğu, YOL olarak da gerçek ruhu kabullenerek bu ruhu iyi tanımalıdır. Stratejiyi, geniş anlamıyla doğruca ve açıklıkla uygulamaya başlamalıyız. Boşluğu YOL olarak kavrarken, YOL'un boşluk olduğunu görürüz.

Boslukta erdem vardır, belirsizlik vardır. Bilgeliğin varoluşu vardır, ilkeliliğin varoluşu vardır, YOL'un var oluşu vardır. RUH ise HİÇLİKtir.

ZEN ÖGRETÍSÍ: Her türlü kutsal söz ve kutsallık atfedilen heykel türü sembollerden uzak duran bir felsefeye sahip bir kültürdür.

İnsanın kendi iç varlığı ve iç yapısının derinligini görebilme sanatıdır ve bağımlılıktan özgürlüğe götüren YOL'dur. Özgürlükten kasıt, herkesin içinde doğal olarak bulunan yaratıcılığa, kendini gösterme imkânı tanımaktır.

SPIRITUEL: Olaylara farklı boyuttan bakabilmektir. Kendisi ile barışık, olaylara ruhsal yönden bakılabilen, ruh boyutuna erişmiş kişidir, Dan derecelendirmelerinde, 6. Dan seviyesinden itibaren uygulanması gereken mental düşünce seviyesidir.

7.2. Ek-2: Görüşme Formu

Demografik sorular

- Cinsiyet (Görüşmeci tarafından not edilecek)
- Yaşınız?
- Medeni durumunuz?
- Kaç çocuğunuz var?
    - Yaşları?
- Kaç çocuğunuz spor eğitimi alıyor?
- Öğrenme güçlüğü çeken çocuğunuz var mı?
    - Kaç tane?
- Eğitim durumunuz?
- Aylık geliriniz ne kadar? (Görüşmeciye not: birey ve hane olarak ayrı sorulmalı)
- Mesleğiniz?

Projeler ve Rol Modellik Hakkında Görüşler

1- Antrenörün öğrencilerin yaşamlarında etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

   a. Karar verme süreçleri

   b. Karakter gelişimi

   c. Yaşam tarzı ve değerleri

   d. Hedefleri

   e. Düşünce ve fikirleri

   f. Davranış ve tutumları

   g. Motivasyonu

   h. Problem çözme yetisi

   i. Sorumluluk ve ödevlerini yerine getirme

   j. Toplumsal uyum ve sosyalleşme

   k. Farkındalık

2- Antrenörün mesleğini uygularken bağlı kaldığı prensipler sizce nelerdir?

a. Yenilikçi fikirler

b. Gönüllü projeler

c. İşbirliği oluşturma-geliştirme

d. Çalışmaların koordinasyonu

3- Antrenör özelliklerinin öğrenciler üzerinde ne gibi etkileri olduğunu düşünüyorsunuz?

a. Olumlu/olumsuz

b. Yenilikçi fikirler geliştirme

c. Yeniliklere açık olma

d. Vizyon

4- Antrenörün karate sporu açısından değerlendirebilir misiniz?

a. Mesleğini, diğer antrenörler ve spor kulüpleri geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

b. Okul ve veliler ile iletişimi hakkındaki görüşleriniz neledir?

5- Sizce çocuklarınızın rol model olarak gördükleri kimliklerin özellikleri nelerdir? Neden?

6- Rol model özellikleri nelerden etkilenmektedir?

a. Sevgi

b. Beğeni

c. Başarı

d. Faydalı olma

Genel ve yeni başlayanlar ve küçükler için sorular

7- Antrenörün yaşam becerileri Hk ödevler vermesini nasıl karşılıyorsunuz? (kendini tacize koruma, hijyen, saat öğretme, tel no ezberi, ev adresi vb.)

8- Bu ödevler gerçekten gerekli mi, açıklar mısınız?

a. Öğrencilere verilen bu ödevleri öğrencilerin önemsediğini düşünüyor musunuz?

b. Antrenörün bu konuda etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

9- Antrenör çocuğunuzun davranışlarının gelişimi için verdiği telkinler ve yönlendirmeler (çorabını ayakkabısını kendi giysin, Çantasını kendi hazırlasın, Spor saatini size o hatırlatsın, Üstünü kendi giysin, bırakın yanlış yapsın ama kendisi yapsın gibi.)

10- Eklemek istedikleriniz:

7.3. Ek-3: Sporcu Grupları ve Düzeyleri

Minik grup	Daha kısa zaman eğitim aldılar Daha az teknik eğitim aldılar Oyunlaştırma ile eğitim aldılar Öz bakım, (çorabını, ayakkabısını, elbiselerini giyebilme. Kendi başına tuvalete gidebilme), günlük yaşam becerileri, uyum kurallara uyma, disipline olma, talimatlara uyma gibi ödevler verilir. Anne-Baba telefon ezberletilir, öğrenmesi sağlanır. Ev adresi ezberletilir, öğrenmesi sağlanır.
Orta okul	Orta zaman Algılarının daha yüksek olması ve sorumluluk bilincinin kısmen gelişmiş olmasından kaynaklı Bir üstteki grubun sorumluluklarının üzerine; Teknik eğitimde yoğunluk Kendini ifade etme Sosyal beceri geliştirme Küçük görevlendirmeler ödev olarak verilir.
Lise ve üstü	Uzun zaman Bir üstteki grubun sorumluluklarının üzerine; Teknik ağırlık Yarışmalarda kendini ifade etme Kendisinden sonra gelen gruba eğitimde örnek olma Eğitimcilere destek olma Sorumluluk verilmesi ve nasıl uyguladığını takip

	Sosyal gruplarda ve projelerde yer alması Temsiliyet verilmesinin karakter oluşumunda etkileri ödevleri verilir.

7.4. Ek-4: Katılımcı (Veli) Bilgileri

Katılımcı-1	40 yaşında evli lise mezunu. 16-14-10-ve 7 yaşında 4 çocuk sahibi. Tüm çocuklar ve kendisi Karate branşında spora geliyorlar.
Katılımcı-2	Kaynaştırma projesine katılan sağlıklı sporcu velisi. Kadın. 34 yaşında eşi vefat etmiş. Ön lisans Çocuk gelişimi mezunu. Ana okulu öğretmenliği yapıyor. 11 ve 7 yaşında 2 çocuğu var. İkisi de Karate branşında spora geliyorlar.
Katılımcı-3	30 yaşında, erkek, evli. Üniversite mezunu. Kalite kontrol uzmanı. 6 yaşında çocuğu var. Karate branşında spora geliyor.
Katılımcı 4	35 yaşında evli 8 ve 17 yaşında iki çocuğu var 8 yaşında olan aktif olarak spora gelmekte.
Katılımcı 5	41 Yaşında, kadın, evli. Lise mezunu ve ev hanımı olan katılımcının 14 ve 8 yaşlarında 2 çocuğu var. Her ikisi de spor yapıyor.
Katılımcı 6	30 yaşında, kadın, evli. 2-9-11 yaşlarında 3 çocuk annesi. 9 ve 11 yaşlarındaki iki çocuğu spor yapıyor.
Katılımcı 7	47 yaşında evli 6-12-14 yaşında 3 çocuğu var eşi dahil tüm çocukları spora gelmekte.
Katılımcı 8	53 yaşında erkek 14-26 yaşlarında 2 çocuğu var eşi ve 14 yaşında olan spor yapıyor.
Katılımcı 9	Evli. 8 yaşında çocuğu var ve spora gelmekte.
Katılımcı 10	31 yaşında evli 9 yaşında çocuğu var ve spora gelmekte.
Katılımcı 11	33 yaşında kadın evli 4-7-11 yaşlarında 3 çocuğu var 7 ve 11 yaşındaki çocukları spora gelmekte.

Katılımcı 12	40 yaşında 7-15 ve 20 yaşında 3 çocuk sahibi çocukların hepsi spor yapmakta.
Katılımcı 13	30 yaşında evli 4-8 yaşında iki çocuğu var. 8 yaşında olan spor yapmakta.